

RESEARCH

Open Access

ARAŞTIRMA

Açık Erişim

Pandemi Sürecinde Ortaokul Öğretmenlerinin Online Eğitimden Yüz Yüze Eğitime Geçişlerde Yaşananlara İlişkin Görüşleri

The Secondary School Teachers' Opinions About Experienced During the Pandemic Process from Online Training to Face-to-face Training

Sevil Filiz, Fatma Gökmen

ÖZ

Bu araştırma pandemi sürecinde online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlere ilişkin yaşanan durumları tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç kapsamında katılımcılara online eğitimde yaşananlar, yüz yüze eğitime geçişte yaşananlar, okullarda alınan tedbirler ve uygulanabilecek sistem önerilerine yönelik sorular sorulmuştur. Araştırma nitel yöntem kapsamında oluşturulmuş durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları maksimum çeşitlilik örneklemeyle belirlenmiştir. Çalışma grubu farklı il merkezi, ilçe merkezi ve köylerde çalışan farklı mesleki kıdemlerde, farklı branşlarda 21 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkların artması öğretmenlerin ders planlama, ders işleme, ölçme değerlendirme sürecini olumsuz etkilemiştir. Öğretmenler bu süreçte öğrencilerin öğrenme kayıplarını gidermek için telafi eğitimleri yapmışlardır. Araştırmada yüz yüze eğitime geçişlerde eğitim sürecinin verimli olarak planlanmasına ve okullarda alınması gereken tedbirlere ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

ABSTRACT

This research was applied to determine the situations about the transition from online education to face-to-face education during the pandemic process. With this purpose, the participants were asked questions about what happened in online education, in the transition to face-to-face education, the measures taken in schools and the system suggestions that could be applied. The research was created within the qualitative design and the case study method was used. Participants were determined by maximum diversity sampling. The working group consists of 21 teachers working in different branches, different provinces, district centers, villages. The data were analyzed by descriptive analysis method. The increase in individual differences among students has negatively affected the teachers' lesson planning, processing, measurement and evaluation processes. In this process, teachers provided compensatory training to compensate students' learning losses. Suggestions were made regarding the efficient planning of the education process in transition to face-to-face education and the precautions to be taken in schools.

Yazar Bilgileri

Sevil Filiz

Doç.Dr., Gazi Üniversitesi,
Ankara, Türkiye

sevilb@gazi.edu.tr

Fatma Gökmen

Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi
Üniversitesi, Ankara, Türkiye
gokmenfatma7648@gmail.com

Makale Bilgileri

Anahtar Kelimeler

Covid 19

Online eğitim

Yüz yüze eğitim

Hibrit eğitim

Uzaktan eğitim

Keywords

Covid 19

Online training

Face-to-face training

Distant training

Hybrid training

Makale Geçmişi

Geliş: 22/06/2022

Düzeltilme: 16/12/2022

Kabul: 17/12/2022

Atıf için: Filiz, S. ve Gökmen, F. (2022). Pandemi sürecinde ortaokul öğretmenlerinin online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlara ilişkin görüşleri, *JRES*, 9(2), 297-2-326. <https://doi.org/10.51725/etad.1134572>

Etik Bildirim: Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 03.08.2021 tarih ve 12 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Giriş

Covid-19 virüsü Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkmıştır. Bu virüs Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020'de küresel bir pandemi olarak ilan edilmiştir (World Health Organization, 2020). Pandemi nedeniyle dünya genelinde ülkeler arasındaki ticaret noktasında olumsuzluklar yaşanmıştır. Ekonomik kayıplar beraberinde fabrikaların ve iş yerlerinin kapatılmasına bu da birçok insanın işsiz kalmasına neden olmuştur. İnsanlar salgının etkisiyle dışarı çıkamamışlar ve sürekli bir sosyal izolasyon kurallarına uyarak yaşamaya başlamışlardır. Pandeminin dünya genelinde etkisinin en önemli olduğu alanlardan biri de eğitim olmuştur. Pandeminin etkisiyle okul öncesinden, yükseköğretime kadar 194 ülkede okullar kapatılmıştır ve yaklaşık 1,5 milyar öğrenci bu durumdan etkilenmiştir (Miks ve McIlwaine, 2020). Okulların tamamının kapatıldığı ülkelerde eğitimin sürdürülebilirliği için online eğitime geçilmiştir. Okulların tamamen kapalı kalmasını istemeyen ülkeler tarafından ise literatürde karma, harmanlanmış ya da hibrit gibi isimleri olan öğretim yöntemleri de tartışılmaya başlanmıştır. Vaka sayılarındaki artışlarla beraber Türkiye'de de önce okul öncesinden yükseköğretime kadar bütün kademelerde eğitime ara verilmiş daha sonra ise dönem sonuna kadar eğitime uzaktan eğitim yolu ile devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

Uzaktan eğitim, dijital olan ya da olmayan uygulamalar ile farklı iletişim yöntemleri gerçekleştirilerek zaman ve mekân sınırları olmadan birçok öğrenme faaliyetini, bu faaliyetlerden yararlanmak isteyenlere sunan planlı, tasarlanmış bir öğrenme yaklaşımıdır (Altıparmak, Dürdane - Kurt ve Kapıdere 2011). Uzaktan eğitim, günümüzde dünyada yaşanan salgını da dikkate aldığımızda, bazı sınırlılıklar nedeniyle eğitim teknolojilerinin kullanılmasına fırsat veren eğitim modelidir (Kaya, 2002). Uzaktan eğitim Amerika'da mektup yoluyla başlamıştır. Uzaktan eğitimin gelişim sürecinde teknolojinin gelişmesine bağlı olarak radyo, televizyon ve sinemanın da uzaktan eğitimde kullanılması ve son olarak internetle daha elverişli koşullara ulaşan bir süreç haline gelmiştir (Ergüney, 2015).

Öğrenmenin devamlılığı için pandemi sürecinde her ülkede kendine özgü uzaktan eğitim yöntemleri uygulanmıştır (Çelikdemir, 2020). Bütün ülkelerde salgının farklı etki göstermesi nedeniyle okulların açılma zamanı belli olmadığı için, öğrenmenin sürdürülebilmesi adına, farklı önlemler alınmıştır. Çin'de öğrenmenin kesintisiz olması için çevrimiçi öğrenme platformları ile öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini yalnız hissetmesinin önüne geçilmiştir. Ahlak, can güvenliği ve ailelerin eğitimi noktasında da bilgilere yer verilmiştir (Huang, Liu, Tlili, Yang ve Wang, 2020). İspanya'da da Educlan uygulamasında eğitime ilişkin dijital oyunlar ve etkinlikler öğrencilere hem internet ortamında hem de Tv kanalı yoluyla sunulmuştur. Şili'de Aprendo en linea uygulaması ile öğretim sağlanmıştır. Bunun yanında Google Classroom gibi uygulamalar ödevlerin takibinde kullanılmıştır. ABD'de ise yeni bir uygulama oluşturmak yerine Zoom, Skype gibi öğretmenler tarafından önceden bilinen uygulamalar ile öğretim gerçekleştirilmiştir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2020).

Dünyada kullanılan tüm uygulamaların yanı sıra Türkiye'de 2012 yılında hayata geçirilen Eğitim Bilişim Ağı [EBA] platformu, öğrenciler ile öğretmenler arasında okul dışı zamanlarda etkileşimi arttırmak adına kurulmuştu. Uzaktan eğitime olan ihtiyaç artınca EBA'nın önemi de artmıştır. Okulların kapatılması ve uzaktan eğitime geçilmesi aşamalarında eğitime önce herkesin erişebileceği TRT EBA TV ilkokul, ortaokul, lise kanalları ile başlanmıştır. Velilerin de bu süreçte uyum problemlerinin giderilebilmesi için alanında uzman kişiler tarafından TRT EBA TV'de yayınlanan 'Veli Kuşağı' programına yer verilmiştir. Sonraki aşamada televizyonda öğretmen, öğrenci

etkileşimi olmadığı ve öğrencilere dönüt verilemediği için EBA canlı ders uygulaması hayata geçirilmiştir. Okulların kapalı kaldığı süreçte öğretmenler, ders hazırlıklarını ve ders işleyişlerini daha verimli yapmak için EBA üzerinden öğrenciler ile ders içeriği, dersle ilgili videolar, deneyler paylaşabilmektedirler. Ölçme değerlendirme sürecine ilişkin ise EBA aracılığıyla ödevlendirmeler yapılabilmekte, öğrencilerin anlık ölçme raporları takip edilmektedir. Uzaktan eğitim süreci EBA canlı dersler aracılığıyla yürütülse de uygulamada bazı olumsuzluklar da yaşanmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde internete erişimin olmaması, telefon tablet gibi cihaz eksikliklerinin olması öğrencilerin eşit şartlarda eğitim almalarını engellemiştir (Altıntaş-Yüksel, 2021). EBA TV üzerinden sunulan derslerin etkileşimli olmaması, EBA canlı derslere katılımın düşük olması, dijital okuryazarlık oranının düşük olması gibi sebepler öğrencilerin kazanımlara ulaşamamalarına neden olmuştur (Canpolat ve Yıldırım, 2021). Ayrıca öğretmenlerin öğrencilerle iletişim kurmakta zorlanmaları, evde sessiz ortamın oluşturulmaması gibi nedenler de öğrenme sürecini olumsuz etkilemiştir (Altıntaş-Yüksel, 2021).

Okulların kapalı olması nedeniyle uzaktan eğitime devam edilse de bu eğitim sürecinin çocukların öğrenmesi üzerinde ciddi ve kalıcı etkileri olabilir. ABD’de yapılan bir çalışmada, bu şekilde, ikinci dönem de okullar kapalı kalırsa öğrencinin bulunduğu sınıf düzeyinde edinmesi gereken bilgi ve becerilerde matematikte %50, okumada ise %30 civarında bir öğrenme kaybının oluşabileceği tahmin edilmiştir (Kuhfeld ve Tarasawa, 2020). Bu süreçte vermiş olduğumuz uzaktan eğitimin yeterli olduğunu düşünerek yola devam etmek, uzaktan eğitime erişimde sıkıntı yaşayan ve kendi başına öğrenme yeterliliği sınırlı olan öğrenciler için kalıcı kayıplara neden olabilir (Karip, 2020). Bilişsel hedeflerle beraber duyuşsal hedefler ve değerler eğitimi noktasında da uzaktan eğitimin getirdiği büyük kayıplar vardır. Okulların salgın gerekçesi ile kapatılması sonucu uygulanan dijital öğrenme, öğrencilerin kendi öğrenmelerini gerçekleştirme becerilerine sahip olmalarını gerektirir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu almaları gerekir. Dürüstlük, iş ahlakı, çalışkanlık ve azim gibi kişisel özelliklerin desteklenmesi ile öz düzenleme becerisi kazandırılabilir (Huber ve Helm, 2020). Öğrenme kayıplarını en aza indirecek önemli etkenlerden biri öğrencilerin derslere karşı olumlu tutum geliştirmesidir. Öğrenciler bu duyuşsal özellikleri ve değerleri kazandıkları sürece bu öğrenme kayıplarını telafi edebilirler.

Okulların kapalı olmasının sebep olacağı kayıpları azaltabilmek için okulları açmaya ihtiyaç vardır fakat okulların açılabilmesi için tüm tedbirlerin alınması gerekir (Karip ve Çelikdemir, 2020). Bu kapsamda Almanya’da öğrencilerin okula dönmesi için alınan önlemler arasında öğrencilerin gruplara bölünmesi, bölünen gruplarda öğrencilere okulun çeşitli bölümlerinde alan verilmesi ve herkesin kendi alanında bulunması ile temasın azaltılması gibi uygulamalar yapılmıştır. Danimarka’da ise siperlik takmak zorunlu hale getirilmiştir. İngiltere’de çocukların farklı öğrencilerle temas etmemeleri için teneffüs saatleri ve giriş çıkış saatleri yaş gruplarına göre belirlenmiştir. Fransa’da sınıfların düzenli havalandırılması ve maske takma zorunluluğu getirilmiştir (Türk Eğitim Derneği, 2020). Türkiye’de okullar kademeli olarak açılmıştır ve okulların açılması ile bazı tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerden bazıları şunlardır; öğretmen ile öğrenciler arasında en az 1 metre mesafe olacak şekilde oturma düzeni oluşturulmalı ve maske takılmalı, sınıflarda en fazla 15 kişinin olması sağlanmalı, öğrencilerin toplu halde bir arada bulunmalarını önlemek amacıyla mümkünse teneffüsler sınıflar sıraya konularak düzenlenmelidir. Binalardaki her türlü eşya, araç ve gerecin, özellikle sık dokunulan yüzeylerin, kapı kollarının, masa yüzeylerinin, merdiven korkuluklarının temizliğine dikkat edilmelidir. Okulda yer alan tüm sınıfların ve ortak kullanım alanlarının pencereleri açılarak düzenli olarak havalandırılması sağlanmalıdır (Sağlık Bakanlığı, 2020). Köy okullarında ve seyrek nüfuslu yerleşim bölgelerinde ise bütün kademelerde yüz yüze eğitime geçiş

yapılmıştır fakat vaka sayılarının artması ile birlikte bütün kademelerde tekrardan uzaktan eğitime geçiş yapılmıştır. Türkiye’de pandemi sürecinde okulları tekrar açma girişiminde bulunulmakla beraber salgının etkisiyle tekrar kapatılması, eğitimde sürekli geçişlerin yaşandığını göstermektedir. Bu çalışma da bu geçiş aşamalarında yaşananlara ilişkin durumları ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

İlgili alan yazın incelendiğinde yüz yüze eğitimin yerini dolduramasa da uzaktan eğitimin gerekliliği vurgulanmıştır. Eğitim alanında yapılan çalışmaların sayısının diğer alanlara göre az olduğu görülmüştür. Öğretmenlerle, öğrencilerle ve velilerle yapılan görüşmeler sonucunda teknik aksaklıkların, internet alt yapı yetersizliklerinin, internete ulaşmadaki fırsat eşitsizliklerinin, bireysel farklılıkların üzerine çalışmalar yapılmıştır (Arslan, Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2021; Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin, 2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinin yararı algıları (İ. Karaca, Karaca, Karamustafaoğlu ve Özcan, 2021), yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime ilişkin stratejileri (Dikmen ve Bahçeci, 2020), pandemi sürecinin getirdiği dijital uçurum tehlikesi (Sezgin ve Fırat, 2020), salgın sürecinde öğrenci başarısının değerlendirilmesi (Adıgüzel, 2020), konularına ilişkin çalışmalara da yer verilmiştir. Öğretmen adaylarının salgın hakkında genel düşünceleri, uzaktan eğitim algıları ve memnuniyet düzeyleri üzerine araştırmalar da bulunmaktadır (Görgülü-Arı ve Hayır-Kanat, 2020; Karacaoğlu, Karakuş, Esendemir ve Ucuzsatar, 2020; Karadağ ve Yücel, 2020). Ebeveynlerle yapılan araştırmalarda ise covid 19 sürecinde çocukları ile geçirdikleri zaman ve oyun oynama sürelerine ilişkin çalışmalar yapılmıştır (Kurt-Demirbaş ve Sevgili-Koçak, 2020; Mart ve Kesicioğlu, 2020). İlkokul öğrencileri için ise uzaktan eğitim algılarına yönelik metafor çalışması (Bozkurt, 2020), okuma güçlüğü çeken öğrencilerin deneyimlerine (Sirem ve Baş, 2020) ve covid 19 sürecinde ilkokulda okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorun ve çözüm önerilerine (Erbaş, 2021) yer verilmiştir. MEB ’in kriz yönetimine ilişkin öğretmen ve müdür görüşlerine (Dağdeviren-Ertaş ve Yüner, 2021), okul müdürlerinin teknolojik liderliğine ilişkin görüşlerine ve covid 19 ’un eğitime etkisi noktasında okul yöneticilerinin görüşlerine de (Turan, 2020) yer verilen çalışmalar bulunmaktadır.

Alan yazını incelendiğinde online eğitimin sorunları ile ilgili çalışmalara sınırlı sayıda yer verildiği gözlenmiştir. Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşanan sorunlara değinilmediği ve bu noktada araştırmalar yapılmadığı görülmüştür. Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlara ilişkin veriler pandemi sürecinde eğitimin doğru yönetilebilmesi için önemli bir kaynaktır. Bu çalışmada online eğitim ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte birçok konuda yaşanan uyum sorunlarının giderilmesi adına çözüm önerileri getirmek amacıyla öğretmen görüşlerine başvurulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlara ilişkin durumları ortaokul öğretmenlerinin görüşleri açısından incelemektir. Bu amaca yönelik olarak aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Online eğitim sürecine ilişkin yaşananlar nelerdir?
2. Online eğitimde duyuşsal özelliklerin ve değerler eğitiminin kazandırılmasına ilişkin yaşananlar nelerdir?
3. Online eğitimden yüz yüze eğitime geçiş süreçlerine ilişkin yaşananlar nelerdir?
4. Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde okullarda alınan tedbirler nelerdir?
5. Pandemi sürecinde online eğitim, yüz yüze eğitim, hibrit eğitim gibi sistemlerden hangisi uygulanmalıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Ortaokul öğretmenlerinin Covid-19 pandemi sürecindeki online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlara ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik olan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yapılmıştır. Durum çalışması; bilgilerin toplandığı, toplanan bilgilerin organize edildiği, yorumlandığı ve araştırma bulgularını elde etme gibi basamakları içeren ayrıntılı planlamanın yapıldığı bir desen türüdür (Adıgüzel, 2016). Bu çalışmada hem online eğitimde yaşananlar hem de online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlar derinlemesine araştırılmıştır. Durum çalışması özellikle araştırmacıların bir durumu, olayı, ortamı, eylemi, süreci ya da bireyi bütüncül yaklaşımla derinlemesine incelediği araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada online eğitimde ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşanan durumlara ilişkin olan ders hazırlama, ders işleyişi, ölçme değerlendirme, teknoloji kullanımı, veli ve okul yönetimi iş birliği, okulda alınan tedbirler ve geçişlerdeki uyum sorunları gibi unsurlar detaylı şekilde araştırılmıştır. Bütüncül yaklaşımla bütün bu değişkenlerin eğitim öğretim sürecini nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye'nin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında çalışan 21 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme çeşitlilik gösteren durumlardan faydalanarak genelleme yapmadan araştırılan durumun farklı boyutlarda analiz edilmesini amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Maksimum çeşitliliği sağlamak için farklı illerde, farklı branşlarda ve farklı yerleşim düzeyinde çalışan öğretmenlere yer verilmiştir. Öğretmenler gönüllülük esasına dayanarak ülkenin farklı illerinden ve bölgelerinden seçilmiştir. Seçilen öğretmenlerin yönlendirmeleriyle ulaşılan gönüllü kişiler de çalışmaya katılmıştır. Öğretmenler Düzce, Kocaeli, Uşak, İstanbul, Iğdır, Ağrı, Sivas ve Hakkâri illerinde çalışmaktadırlar. Tablo 1'de öğretmenlerin özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 1.Katılımcıların Betimsel Özelliklerine İlişkin Bilgiler

Temalar		f	Toplam
Mesleki Kıdem	1-3	8	21
	3-6	9	
	6-10	4	
Branş	Matematik	5	21
	Türkçe	3	
	İngilizce	3	
	Din Kültürü	4	
	Fen	4	
	Beden Eğitimi	1	
	Sosyal Bilgiler	1	
Yerleşim yeri	İl merkezi	4	21
	İlçe merkezi	10	
	Köy	7	

Etik Bildirim

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 03.08.2021 tarih ve 12 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlara ilişkin derinlemesine cevaplar alabilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Bu araç, araştırılan konu ile ilgili araştırmacının derinlemesine soru sormasını ve yetersiz olduğunu düşündüğü durumlarda tekrar soru sorabilmesini sağlar. Görüşmenin sonucunda araştırmacının ortaya koymak istediği durumu açıklayıcı hale getirir (Adıgüzel, 2016). Görüşme formu hazırlanmadan önce literatür taranmış, konuya ilişkin kavramsal çerçevelere bakılmıştır. Pandemi sürecinde yaşananlarla ilgili araştırmaların incelenmesi sonrasında, konuya ilişkin araştırma soruları oluşturulmuştur. Görüşme soruları iki uzmanın görüşüne başvurularak belirlenmiştir. Soruların anlaşılabilirliğini ölçmek amacıyla 2 tane öğretmen ile ön görüşme yapılmıştır. Görüşme sorularından olan "Telaflı programına ilişkin görüşler nelerdir?" sorusu öğretmenlerin sene başındaki "MEB tarafından yapılmış olan telaflı programı" olarak anlaşılmasından dolayı "Öğrenme kayıplarını nasıl telaflı ettiniz?" şeklinde değiştirilmiştir. Öğretmenlerin süreçte kimden yardım aldıkları ile ilgili bilgiler vermesi nedeniyle iki tane öğretmenle görüşüldükten sonra pandemi sürecini nasıl yönettikleri, kimlerden destek aldıkları ile ilgili bir soru eklenmiştir. Uzman görüşü doğrultusunda aynı cevaba yol açan bir tane soru formdan çıkarılmıştır.

Veri Toplama Aracı Geçerlilik ve Güvenirliği

Veri toplama aracının geçerlilik çalışmaları yapılmıştır ve kapsam geçerliliği iki öğretim üyesinin uzman görüşlerine dayanarak belirlenmiştir. Çalışmanın iç geçerliliğini arttırmak için görüşme süresi arttırılmalıdır. Yıldırım ve Şimşek (2016) "Görüşme süresi arttıkça geçen zaman içinde güven ortamı oluşur. Bu durumda görüşülen kişi daha samimi yanıtlar verebilir. Bu nedenle uzun etkileşimle toplanan verilerin geçerliliği daha yüksektir." demiştir (s.278). Araştırmada katılımcılarla 40 dakika uzun süreli etkileşim kurulmuş ve geçerliliğin artması sağlanmıştır. Nitel araştırmalarda yorum farklılıklarına ulaşılmasını engellemek için ve ulaşılan sonuçların güvenirliğini arttırmak için veriler analiz edilip bir yargıya varıldıktan sonra katılımcıların "evet bunları ben söyledim" şeklindeki teyitleri katılımcı teyidi olarak adlandırılır (Sönmez ve Alacapınar, 2019). Veriler toplandıktan sonra özetlenmiş, katılımcılara görüşme özetleri gönderilmiş ve katılımcılardan bu verilerin doğruluğu ile ilgili tekrar düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Katılımcı teyidi yapılarak çalışmanın geçerliliği arttırılmıştır. Araştırmaya geçerlilik ve güvenirlik kazandırmak amacıyla verilerde hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan alıntılara da yer verilmiştir. Dış geçerliliği sağlamak için amaçlı yöntemle örneklem seçilmiş ve katılımcılar detaylı şekilde tanıtılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada yer alan öğretmenlere gönüllük esasına dayanarak sosyal medya üzerinden ulaşılmıştır. Katılımcılara araştırmanın konusu anlatılmış ve gönüllü olan katılımcılardan onam formu doldurmaları istenmiştir. Katılımcılarla tek tek bireysel görüşmeler yapılmıştır. Görüşme süreci yaklaşık 3 hafta sürmüştür. Görüşmelerin bir kısmı yüz yüze yapılmıştır. Yüz yüze gerçekleştirilen görüşmeler okullarda öğretmenler odasında gerçekleştirilmiştir. Yüz yüze gerçekleştirilemeyen görüşmeler ise Zoom uygulaması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Her görüşme yaklaşık 30-40 dk sürmüştür. Veri kaybı olmaması için yüz yüze görüşmelerin ses kaydı alınmış ve Zoom üzerinden

yapılan görüşmelerde sistem üzerinden kayıt altına alınmıştır. Bütün öğretmenler ses kaydı alınması noktasında bilgilendirilmişler ve bu durumu kabul etmişlerdir. Bu bölümde veri toplama süreci açıklanmalıdır.

Veri Analizi

Açık uçlu soru formu yoluyla toplanan veriler, öncelikle numaralandırılmış ve katılımcılar K1, K2, K3...şeklinde kodlanmıştır. Daha sonra betimsel analiz tekniği kullanılarak veriler analiz edilmiştir. Betimsel analizde, elde edilen veriler araştırmacı araştırmaya başlamadan önce belirlenmiş olduğu temalar doğrultusunda yorumlanarak analiz edilir. Burada temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya neden sonuç ilişkileri irdelenerek, özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasının sağlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırmada veriler doğrultusunda kodlar oluşturulmuştur. Kodlar sınıflandırılmış, benzer kodlar bir araya getirilmiş ve temalar oluşturulmuştur. Temalar olumlu, olumsuz ya da yeterli, yetersiz olacak şekilde kategorilere ayrılarak karşılaştırma yapmaya olanak sağlanmıştır. Kodlar uzman görüşü doğrultusunda iki defa gözden geçirilmiştir. Örnek ifadelerin anlamını tam karşılamayan kodlar değiştirilmiştir. Örnek ifadelere, herhangi bir değişiklik yapılmadan doğrudan alıntı şeklinde yer verilmiştir.

Bulgular

Ortaokul öğretmenlerinin online eğitim ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlere ilişkin görüşleri değerlendirilerek kodlar oluşturulmuştur. Öğretmenlere ilk aşamada yaşadıkları genel sorunlar sorulmuştur. Kodlardan yararlanarak ders planlama, ders işleyiş, teknoloji kullanımı, ölçme değerlendirme, okul yönetimi, veliler, okulda alınan tedbirlere ilişkin yaşananlar hem online eğitim hem de online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte yaşananlarla ilgili temaları oluşturulmuştur. Katılımcılara "Online eğitimde ders planlama sürecine ilişkin yaşananlar nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular olumlu, olumsuz, aynı olmak üzere üç kategoride toplanarak Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo2. Online Eğitimde Ders Planlama Sürecinde Yaşananlara İlişkin Görüşler

Tema Kategorisi	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Olumlu	İçerik Zenginliği	11	<i>Simülasyon deneyleri ve ebada ekinlikler arttı. (K2)</i>
	Web Tabanlı Oyun	2	<i>Wardwall uygulamasında interaktif oyunlar hazırlıyorum (K10)</i>
Olumsuz	Hazırlığın sürmesi	uzun 7	<i>Yüz yüze etkileşim olmayan bir dersin planını hazırlamak çok uzun zaman alıyor. (K6)</i>
	Öğrenci sayısının değişkenliği	4	<i>Derse giren öğrencilerin sayısı sürekli değiştiği için giren öğrenciye göre o anlık plan geliştiriyorum. (K14)</i>
	İlgi çekici içerik zorluğu	2	<i>Türkçe dersi sözel olduğu için ilgi çekici planda zorlanıyorum. (K18)</i>
Aynı	Değişiklik olmaması	4	<i>Önceden de teknoloji tabanlı hazırlık yapıyordum, değişiklik olmadı. (K11)</i>

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerden yedi tanesi dersin işlenmesi sürecinde etkileşimin az olmasından dolayı dersi tamamen kendilerinin yönetmek zorunda olduklarını söylemişlerdir. Buna bağlı olarak da planlama sürecinin uzun olduğunu ifade etmişlerdir. Dezavantajlı bölgede görev

yapan dört tane öğretmen dersi planlayamadıklarını belirtmişlerdir. Derse giren her öğrencinin farklılık gösterdiğini ve derse 3-4 kişi girdiğinden dolayı da dersin önceden planlanmasının zor olduğunu söylemişlerdir. Öğretmenlerden on bir tanesi de ders hazırlama sürecinde kaynak kitap, EBA etkinlikleri, simülasyon deneylerinin arttığını belirtmişlerdir. Bunun yanında interaktif oyunların arttığını ve dersi etkileşimli işlemek için bunun büyük bir avantaj olduğu da ifade edilmiştir. K7 Fen Bilimleri öğretmeni olduğundan dolayı dersini görselleştirerek planlamasının büyük avantaj olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında öğretmenlerimizden dört tanesi önceden de akıllı tahta, görseller kullandıklarını ve bu süreçte herhangi bir değişikliğin olmadığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara “Online eğitimde ders işleme sürecine ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplardan elde edilen bulgular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplanarak Tablo 3 ‘te yer verilmiştir.

Tablo 3.Online Eğitimde Ders İşleme Sürecinde Yaşananlara İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Ders İşleyiş	Olumlu	Öğrenci ilgisinin artması	3	<i>Teknolojiye ilgisi olan öğrencilerin ders katılımları arttı. (K15)</i>
		Sınıf yönetiminin kolaylığı	3	<i>Sınıf yönetiminde yaşanan zaman kayıpları azaldı. (K3)</i>
		Soru çözümünün artması	1	<i>Olumsuz durumlar azaldığı için soru çözümü için daha çok zaman kalıyor. (K7)</i>
	Olumsuz	Ders içi performansın az olması	11	<i>Göz göze temas yok ve öğrenciler sorulara cevap vermiyor. Performansları yeterli değil. (K10)</i>
		Dersin veriminin az olması	8	<i>Teknik aksaklıklardan dolayı ders verimsiz geçiyor. (K13)</i>
		Derse katılımın az olması	8	<i>Öğrenciler canlı derse internete erişemediklerinden dolayı katılmadığı için derslerde süreklilik yok. (K14)</i>
		Veli müdahalesi	6	<i>Dersi veliler dinliyor ve öğrenciye cevaplarını söylüyorlar. (K1)</i>
		Zamanın az olması	5	<i>Süre çok az, ders saati hemen bitiyor. (K16).</i>
		Dikkat dağınıklığı	4	<i>Kameraları açık olmuyor, başka sekmeden bir şeyler açıyorlar, dikkatleri çok dağınık. (K5)</i>
		Not tutma zorluğu	3	<i>Ders esnasında vakit olmadığı için yazdıramıyorum. (K8)</i>
	Video gösterim sorunları	3	<i>Ders sırasında açılan videolar bağlantı hızları farklı olduğu için verimsiz oluyor. (K1)</i>	
	Uygulama yapılamaması	3	<i>Beden eğitiminde gösterip yaptırma yapamadığım için uygulama az oluyor. (K4)</i>	
	Seviye farklılıkları	1	<i>Katılım çok az, seviye farklılıkları oldu ders işlerken zorlandık. (K18)</i>	

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin ders işleniş sırasında birçok problem yaşadıkları görülmüştür. Yaşanan en büyük problemin de on bir öğretmen tarafından dile getirilen ders içinde aktif katılımın az olmasıdır. Öğretmenlerden altı tanesi velilerin derse olan müdahalesinden olumsuz

etkilendiğini belirtmiştir. Bu görüşe örnek olarak K13'ün "*Ders sırasında arkadan çok fazla gürültü geliyor. Veliler ortamı derse uygun olarak hazırlamıyorlar.*" İfadesi verilebilir. K6'da "*İçeriği ne kadar çeşitlendirsem de olmuyor. Çok pasifler. Kamera da açmıyorlar. Dersi dinleyip dinlemediğini bile bilmiyorum*" ifadesi ile ders içi katılımın az olduğunu ve bunun sağlanamamasında en büyük etkenin öğrencilerle birebir etkileşimin olmadığını belirtmiştir. Köyde veya seyrek nüfuslu ilçe merkezlerinde çalışan öğretmenlerden sekiz tanesi derse çok az kişinin katıldığını bazen de kimsenin derse gelmediğini ve ekranın başında beklediklerini ifade etmişlerdir. K14 ise olumlu görüş olarak "*Derse katılma imkânı olan öğrencilerden birkaçının akademik başarısı düşük. Sadece onlar derse girince onların düzeyine uygun olarak dersi anlatmak matematik dersine olan tutumu iyileştirdi.*" demiştir. Öğretmenlerden üç tanesi ders işlenişinde okul ortamında çok fazla değişken olduğunu ve sınıfta dur, yapma derken çok zaman geçtiğini, online eğitimde sınıf yönetiminin daha da kolay olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlere göre ders sırasında not tutturamama, uygulamaları yapamama, videoları gösterememe gibi değişkenler de dersin verimli geçmesini engellemektedir.

Katılımcılara "Online eğitimde ölçme değerlendirme sürecine ilişkin yaşananlar nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplardan elde edilen bulgulara olumsuz kategorisinde Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4.Online Eğitimde Ölçme Değerlendirme Sürecinde Yaşananlara İlişkin Görüşler

Tema	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Ölçme Değerlendirme	Ölçmenin verimsizliği	15	<i>Yüz yüze göre çok sıkıntılı verimsiz. (K17)</i>
	Yöntem sınırlılığı	11	<i>İngilizce dersinde senaryo oluşturmam gerekiyor ama sadece soru cevap yaparak ölçebiliyorum. (K6)</i>
	Ebada yapılmaması	11	<i>Ebada etkinlik, tarama soruları gönderiyorum ama yapmıyorlar, unuttuk diyorlar. (K9)</i>
	Ödev kontrolünün zorluğu	11	<i>Ödevleri WhatsApp'tan gönderiyorum ama yüz yüze gibi kontrol edemiyorum, sürekli karışıyor. (K12)</i>
	Dönüt zorluk	8	<i>Yüz yüze de bakışlarından anlıyordum. Şimdi anlayıp anlamadıklarını fark edemiyorum. (K17)</i>

Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin on beş tanesi ölçme değerlendirme sürecini verimli şekilde yönetemediklerini ve öğrenciler tarafından konunun anlaşılmasında sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. EBA'da verilen ödevler noktasında hem internetin az olması hem de takibinin zor olmasından dolayı bir öğretmen ödevlerin yapılmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerden bazıları bu nedenlerden dolayı EBA'dan ödev göndermekten vazgeçtiklerini WhatsApp üzerinden gönderdiklerini belirtmişlerdir. K8 de ödev kontrolü noktasında "*Ders esnasında öğrencilerin kameradan ödevlerini göstermesini istiyorum*" demiştir. Öğretmenler yüz yüze etkileşimin olmaması, sürenin yetersiz olması, takibin zor olması gibi nedenlerden dolayı ölçmenin verimsiz olduğunu ve dönüt veremediklerini düşünmektedirler. K11'in "*Ölçme değerlendirme yüz yüze kadar etkili değil. Geri dönüşler kamera karşısında etkisiz.*" ifadeleri dönüt vermenin zor olduğunu göstermiştir. K1 de "*Öğrenciler ölçme çalışması sırasında kameralarını kapatıp ailelerinden, telefondan, kitaptan yardım alarak doğru ölçmenin yapılmasını engellemektedir.*" İfadesinde bulunmuştur.

Katılımcılara “Online eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcıların verdiği cevaplardan elde edilen bulgular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplanarak Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo5. Online Eğitimde Teknoloji Kullanımında Yaşananlara İlişkin Görüşler

Tema Kategorisi	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Olumlu	Teknoloji kullanımının artması	8	<i>Teknoloji daha fazla kullanıldı ve bilgi paylaşımları arttı(K8)</i>
	Teknolojinin fırsatları	3	<i>Dersim fen dersi olduğu için simülasyon deneyleri gibi fırsatlar oluştu. (K2)</i>
	Ulaşılabilirliğin kolaylaşması	3	<i>Hem öğrencilerin bize hem de bizim öğrencilere ulaşmamız kolaylaştı. (K1)</i>
	Teknolojinin heyecanlandırması	1	<i>Öğrenciler geleneksel sınıflardan sıkılmışlardı. Teknoloji heyecanı arttırdı. (K2)</i>
Olumsuz	İnternet erişim sorunu	14	<i>Köyde internet bağlanmıyor. Bağlansa da çok kesinti oluyor. (K10)</i>
	Cihaz eksikliği	11	<i>Kardeş sayısı fazla olduğu için cihaz yetmiyor. (K17)</i>
	Teknolojik bilgi yetersizlikleri	13	<i>Teknoloji kullanımında büyük sorunlar yaşadım. Arkadaşlara danışarak hallettim. (K4) Zoom programı hem çocuklar için hem de bizim için çok karışık bir program yetersiz kalıyoruz. (K13)</i>
	Uygulama yetersizliği	4	<i>EBA Tv izlenmiyor, unutuldu. Etkileşimli değildi ama en azından EBA canlı derse katılamayanlar izlemeli. (K10)</i>

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin dört tanesi internetteki alt yapı yetersizliklerine bağlı olarak derste sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. K13 de “Derste sürekli beni duyup duymadıklarımı kontrol ederken zaman geçiyor” demiştir. Ayrıca öğretmenler kırsal kesimde yaşayanların hem teknolojik cihazlarının olmaması hem de internetin çekmemesinin derse olan erişimlerini engellediğini düşünmektedirler. Öğretmenler eba sistemine ders eklemeye sorun yaşadıklarını, Zoom uygulamasını kullanırken zorlandıklarını söylemiştir. K15 “Zoomu açma ve kapamada zorluk yaşadım. Dersin içeriğini zenginleştirmekte sorun yaşadım. Youtube videoları izleyip telafi ettim” diyerek bu süreçte yaşadıkları sorunları ifade etmiştir. Bunun yanı sıra olumlu sonuç olarak da teknolojik fırsatların ve kullanımının da arttığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden sekiz tanesine göre canlı derslerde ders ortamlarını teknolojik olarak düzenledikleri için sınıf ortamına göre teknolojinin kullanımı artmıştır. Öğretmenlerden üç tanesi de öğrencilere daha rahat ulaşabildiğini ve öğrencilerle iletişimin arttığını belirtmiştir.

Katılımcılara “Online eğitimde okul yönetimi, veliler gibi dış etkenlere ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular, okul yönetimi ve veliler ile ilgili bulgular ile birlikte iki temada toplanmıştır. Temalar olumlu ve olumsuz olmak üzere iki tane kategoriye ayrılarak Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Online Eğitimde Ders Dışı Yaşananlara İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f	Örnek İfadeler	
Okul Yönetimi	Olumlu	Destekleyici tutum	12	<i>Ders yapılmadığında teleferisini yaptık. Esnek ve yardımcıydılar.(K7)</i>	
		Öğrenci ve veliyi takip	6	<i>Yöneticiler WhatsApp gruplarındalar ve sürekli takip ediyorlar.(K9)</i>	
		Bilgilendirici, planlı	4	<i>İdare yapılması gerekenler, resmi yazılarla ilgili sürekli bilgi verdi.(K5)</i>	
		Online toplantılar	2	<i>Artık tam katılımlı olarak online toplantılar yapabiliyoruz.(K1)</i>	
	Olumsuz	Evrak işlerinin fazlalığı	8	<i>Her hafta katılanları katılmayanları raporluyoruz.(K14)</i>	
		Bilgilendirici olmaması	2	<i>Kimse neyi nasıl yapacağını bilmiyor ve sürekli bize bırakıyorlar.(K2)</i>	
	Olumlu	Ailenin kısmen ilgili olması	6	<i>Ailelerin okuma düzeyi yüksek, öğrencilerle ilgililer.(K5)</i>	
		Öğretmenle işbirliği	2	<i>Veliler birebir aramızdan memnun.(K17)</i>	
	Veliler	Olumsuz	Ders için imkân sağlamama	11	<i>Okul merkezde ama mahalle okulu ailede çok imkânsızlık var cihaz almıyorlar.(K20)</i>
			Süreçte takip etmeme	9	<i>Veliler öğrencilerin dersleri yapıp yapmadığını takip etmiyor(K2)</i>
Canlı derse müdahale		6	<i>Canlı ders sırasında arkada sürekli gürültü oluyor.(K8)</i>		
Teknolojik yetersizlik		5	<i>Velilerin teknolojiyle alakası yok, yardımcı olamıyorlar.(K6)</i>		
Ciddiye almama		5	<i>Sınıfta kalmayacaklar diye düşünüyor ve ciddiye almıyorlar.(K9)</i>		
Velilerde bıkkınlık		3	<i>Kurmuş olduğumuz WhatsApp gruplarından çıkıyorlar. Online eğitimden sıkıldılar.(K13)</i>		

Tablo 6 incelendiğinde on iki öğretmen okul yönetiminin destekleyici tutum izlediği noktada görüş belirtmişlerdir. Mesleki kıdemi fazla olan K4 “Diğer öğretmenler teknolojiye daha çabuk adapte oldular. Ben de yönetimin yardımıyla hallettim” diyerek okul yönetiminin destekleyici tutumunu ifade etmiştir. K6 “Canlı eğitim ilk başladığında çok sıkı takip vardı. Sürekli yapılması gerekenler söyleniyor ve raporlar tutuluyordu” gibi ifadelerle evrak işlerinin fazlalığına vurgu yapmıştır. K9 “Okul yönetimi çok aktifti. Her hafta öğrencilerin velisini arayarak takip yaptık” gibi ifadelerle yönetim ile veliler arasındaki iş birliğine işaret etmiştir. Veliler boyutuna bakılırsa öğretmenlerden on bir tanesi velilerin derse katılım noktasında çocuklarına imkân sağlamadığını ifade etmişlerdir. K4 “Veliler gündüzleri evden gidiyorlar. Telefon da onlarla gidiyor. Derse girmeleri için cihaz da yok.” diyerek velilerin çocuklarının derse katılımı noktasında umursamaz olduklarını belirtmişlerdir. K21 “Aynı odada hem ders var hem televizyon var. Öğrencilere iyi bir ortam sağlanmamıştır.” demiştir. K1 “Veliler dersi dinliyorlar. Öğrencilere sorulan soruları cevaplıyorlar. Neden benim çocuğuma söz hakkı vermedin? ” diyerek derse müdahale ediyorlar.” demiştir. Bu süreçte sosyoekonomik durumu iyi olan velilerin çocukları ile daha ilgili olduğu ve süreci yakından takip ettiği belirtilmiştir. Öğretmenler sosyoekonomik durumu kötü olan ve köyde yaşayan veliler ise çocuklarını süreçte takip etmediklerini ifade etmişlerdir. Dokuz öğretmen öğrencilerin süreçte takip edilmediklerini belirtmişlerdir. Bunun sebepleri de bazı velilerin teknolojik bilgilerinin yetersiz olması, velilerde pandemi sürecinin uzamasıyla bıkkınlık oluşması olarak ifade edilmiştir.

Katılımcılara “Online eğitimde duyuşsal özellikler ve değerler eğitiminin kazandırılmasına ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular yeterli ve yetersiz olmak üzere iki kategoride toplanarak Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.Online Eğitimde Duyuşsal Özellikler ve Değerler Eğitime İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	F	Örnek İfadeler
Duyuşsal Özellikler ve Değerler Eğitimi	Yeterli	Hikâyeleştirme, metinlerde yer verme	5	<i>Din dersinde değerleri hikâyeleştirerek olay örgüsü içinde veriyorum. (K12)</i>
		Eşit söz hakkı, dinleme	5	<i>Canlı derste eşit söz hakkı veriyorum ve birbirlerini dinlemeleri gerektiğini söylüyorum. (K3)</i>
		Rehberlik saatinde yapma	4	<i>Rehberlik saatlerinde motive etmeye çalışıyorum. (K6)</i>
		Belirli günler ve bayramlaşma	1	<i>Hayvanları koruma gününde öğrenciler hayvanlarıyla fotoğraf çektiler. Bayramlarda da videolar çektiler. (K1)</i>
		Hatalara hoşgörölü olma	1	<i>Yaptıkları hatalara karşı hoşgörölü olmaya çalışıyorum. (K20)</i>
	Yetersiz	Video izletme	1	<i>Sosyal Bilgiler dersinde kültürel değerlerle halkoyunları gibi videolar izletiyorum. (K21)</i>
		Rol model olamama	12	<i>Sınıfta beraber olmadığımız için hisler de yok. Okuldayken model oluyorduk. (K12)</i>
		Etkileşim olmaması	8	<i>Öğrencilerin hal ve hareketlerini göremiyorum Gözlem yapamıyoruz. (K5)</i>
		Sadece kazanıma odaklanma	7	<i>Matematikte konu yetiştirmeye çalıştığım için mümkün değil. (K14)</i>
		İletişim eksikliği	6	<i>Birbirlerinden uzaklar ve sosyalleşemiyorlar. Birçok değeri de veremiyorum. (K15)</i>
		Süre yetersizliği	5	<i>Ders yarım saat olunca yapmıyorum. (K7)</i>
		Ailenin önem vermemesi	4	<i>Ailenin tutumu çocuklara yansıdığı için isteksiz oluyorlar. Bu eğitim ailede yapılmalı. (K6)</i>

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerdenon iki tanesi duyuşsal özelliklerin online eğitimde kazandırılmayacağını bunun için rol model olunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Online eğitimde duyuşsal özelliklerin kazandırılması zor olduğu için bazı öğretmenler bunu ailelerin yapması gerektiğini düşünmektedirler. K16 “Okulda hal ve hareketlere dikkat ediyordum. En azından o şekilde değerleri öğretebiliyordum “demiştir. Duyuşsal özelliklerin kazandırılmamasında en büyük etkenlerden biri de süre yetersiz olduğu için kazanımlara odaklı ders işlenmesidir. K20 “Adalet, eşitlik gibi değerler sosyal ortamda kazandırılabilir. Ders başladığında öğrencilerin halini hatırlıyor ve motivasyonlarını yüksek tutmaya çalışıyorum” gibi ifadelerle yapılmaya çalışıldığını ama yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Din Kültürü öğretmeni K1 “Bütün belirli gün ve haftalar Zoom üzerinden hatırlatılmalıdır. Öğrencilere vatan, millet sevgisi bu şekilde öğretilir.” ifadeleriyle yetersiz de olsa bu eğitimden vazgeçilmemesi gerektiğini belirtti. K18 “Türkçe ders metinlerinde erdemler, paylaşma ve empati gibi değerlere yer veriyorum. Bu konular üzerinde konuşturuyorum.” ifadeleriyle değerler eğitiminin uygulanabilirliğine örnek vermiştir

Katılımcılara “Online eğitime ilişkin önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.Online Eğitime İlişkin Öneriler

Tema	Kodlar	f
Online Eğitime İlişkin Öneriler	Öğrencilere tablet dağıtımı yapılmalıdır.	10
	İnternet ücretsiz olmalıdır.	10
	Fırsat eşitsizlikleri ortadan kalkmalıdır.	5
	Ebadaki materyaller arttırılmalıdır.	4
	Zoom’dan daha kolay Türkçe bir iletişim ağı kurulmalıdır.	3
	Online eğitimin verimliliğini arttırmak için hizmet içi eğitimler verilmelidir.	3
	Online eğitimde ölçme değerlendirme yapabileceğimiz uygulama olmalıdır.	2
	Müfredat seyreltilmelidir.	2
	Derslerin süresi arttırılmalıdır.	2
	Sisteme işlenmese de yoklama alınmalıdır.	2
	Tablet dağıtımında doğru seçimler yapılmalıdır.	2
	Veli bilgilendirme toplantısı yapılmalıdır.	2
	Köylerde eba destek noktası arttırılmalıdır.	2
	Eba ilkokul, eba ortaokul, eba lise olarak internette üç uygulama olmalıdır.	1
	Derslerde tartışma ortamları oluşturulmalı, aktiflik arttırılmalıdır.	1
Online eğitimde akran öğrenmesi yapılmalıdır.	1	

Tablo 8 incelendiğinde online eğitimde öğretmenlerin en büyük sorunlarının cihaz ve internet eksikliği olduğu ve bu doğrultuda öneride buldukları görülmüştür. Dezavantajlı bölgede yaşayanlara tablet verilse de işe yaramayacağını çünkü internet imkânlarının olmadığını ifade etmişlerdir. K5 “Öğrenciler hem ödev hem canlı ders için EBA’yı yoğun bir şekilde kullanıyorlar. Sistem çok yavaşlıyor. Televizyonda lise, ortaokul ve ilkokul kademelerinin olduğu gibi EBA’da da kademeler ayrılmalıdır.” demiştir. K10 “Zoom İngilizce. Hem veliler hem öğrenciler anlamıyor. Girmesi kolay ve sistemin çökmeyeceği bir uygulama geliştirilsin” gibi önerilerde bulunmuştur. Ayrıca derslerin süresinin azaltılmasına rağmen öğretim programının seyreltilmediği de ifade edilmiştir.

Katılımcılara “Yüz yüze eğitim başladığında öğrenciler uyum sürecinde neler yaşadılar?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplanarak bulgulara Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.Online Eğitimden Yüz Yüze Eğitime Geçişte Öğrenci Uyumuna İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Öğrenci Uyumunu	Olumlu	Okul özlemi	9	Okul kapanmamış gibi hissettiler. Çok özlemişler. (K16)
		Mutluluk	7	Okula geldikleri için çok mutluydular. (K5)
		Sosyalleşme ihtiyacı	3	Öğrenciler sosyalleşmenin önemini anladı. Okulun sadece ders işlenen yer olmadığını anladılar. (K15)
	Olumsuz	Motivasyon	2	Okuldan uzun süre uzak kaldıkları için çok motive başladılar. (K2)
		Kurallara uymada zorluk	12	Aile içinde kurallara dikkat edilmediğinden çocuklar da uymakta zorluk çektiler. (K1)
		Kafa karışıklığı	7	Canlı derse katılırken 2 kişi vardı. Okulda çocuklar hangi konunun anlatılacağı ile ilgili belirsizlikler yaşadılar. (K8)
		Tedirginlik, korku	6	Virüsten dolayı korku içindeydiler. (K9)

Tatil modundan çıkamama	4	Öğrenciler dersleri boşlamışlardı. Sürekli tatil gibi düşünüyorlardı. (K6)
Derse odaklanamama	3	Okulun kapanacağını düşündüklerinden dolayı odaklanma sorunu yaşadılar. (K6)
Eski canlılığın olmaması	2	Okulun verdiği eski canlılık, neşe yoktu. (K13)
Online’da katılmayanların zorlanması	2	Uzaktan eğitime katılmayanlar bocaladı. Çok şaşkındılar. (K17)

Tablo 9 incelendiğinde öğretmenlerden dokuz tanesi öğrencilerin uzun zamandır okulun kapalı kalmasından dolayı okulu özlediklerini ifade etmişlerdir. K20’ *Yüz yüze eğitimde herkes okula geldi. Çocuklar hem çok heyecanlı hem de mutluydular.*” demiştir. Öğretmenler öğrencilerin arkadaşlarıyla bir arada olma ihtiyacının arttığını belirtmişlerdir. Bundan dolayı da öğretmenler öğrencilerin sosyalleşmeye ihtiyacının arttığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden on iki tanesi öğrencilerin kurallara uymada zorluk çektiklerini belirtmişlerdir. K7’ nin *“Çocuklar rahata alışmışlar. Uyum sağlamakta çok zorlandılar. Teneffüslerde kurallara hiç dikkat etmediler”* gibi ifadeleri de bunu desteklemektedir. Genel olarak öğretmenler okulun eski canlılığının olmadığını, öğrencilerin sürekli okul kapanacak gibi düşündükleri için kafa karışıklığı içinde olduklarını ifade etmişlerdir. K9’un *“Sürekli kuralları hatırlattık. Çocuklar okulda çok ürktüler. Korku içindeydiler. O yüzden rehberlik servisine yönlendirmeler yaptık.”* gibi ifadeleri de bu sürecin ne kadar zor yönetildiğini göstermektedir. Öğretmenler öğrencilerin uyum sorunlarından birinin de online eğitime katılmayanların ders sırasında konu eksikliklerinden dolayı şaşkınlıklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılara *“Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte ders planlama sürecine ilişkin yaşananlar nelerdir?”* sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplanarak Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.Online Eğitimde Yüz Yüze Eğitime Geçişte Ders Planlamada Yaşanlara İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Ders Planlama	Olumlu	Yüz yüze de kolay planlama	6	Etkileşim arttığı için planlamak kolaylaştı. (K6)
		Eksik deneyleri planlama	3	Fen dersinde yapmadığım deneyleri tekrar planladım. (K2)
	Olumsuz	Konu bütünlüğünün sağlanamaması	5	Bir konuyu çok defa planlamak zorunda kaldım konular anlaşılmadığı için bütünlük zordu. (K18)
		Eksik konuların fazlalığı	5	Canlı derslerde eksik kalan konuları da planlamak zorunda kaldım. (K10)
		Bireysel farklılıkları dikkate alamama	2	Ebaya giren okula gelen, ebaya girmeyen okula gelen, kurslara gelen gibi çok farklılık vardı. Planlamak zordu. (K18)

Tablo 10 incelendiğinde altı öğretmen yüz yüze eğitimde plan hazırlamanın daha kolay olduğunu belirtmiştir. Plan hazırlamanın kolay olduğunu belirten öğretmenlerin köy ya da seyrek nüfuslu yerleşim yerinde oldukları için tamamen yüz yüze eğitime geçtiği görülmektedir. Plan hazırlamanın kolay olduğunu söyleyenler olsa da hibrit sistemden dolayı plan hazırlamanın zor olduğunu ifade edenler de olmuştur. K5’in *“Sınıf yüz yüze de ikiye bölündü fakat canlı derslerde tekrar birleştirildi. İki grubun yüz yüze ders günleri farklı olduğu için konu bütünlüğü sağlanamadı. Plan yapmak zorlaştı.”* gibi ifadeleri hibrit sistemin çok iyi planlama gerektirdiğini göstermiştir. K1 *“Ders planlamayı*

zorlaştıran sebeplerden biri de sınıflarda bireysel farklılıklara bağlı olarak heterojen grupların oluşmasıdır. Bu farklılıklardan dolayı online eğitimde eksik kalan konuları da planlamak zorunda kaldım" ifadeleri planlamanın zorlaştı. K8'in "Canlı derse 3-4 kişi katılırken yüz yüze eğitim de sınıfın tamamı geldi. Ben de temel kritik kazanımlara dönük olarak tekrar planlama yapmak zorunda kaldım." gibi ifadeleri de bunu desteklemektedir.

Katılımcılara "Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte ders işleme sürecinde yaşananlar nelerdir?" sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoride toplanarak Tablo 11'de yer verilmiştir

Tablo 11.Online Eğitimde Yüz Yüze Eğitime Geçişte Ders İşlemede Yaşananlara İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Ders İşleyiş	Olumlu	Yüz yüzenin verimli olması	15	Öğrencilerle etkileşim arttı ve dersi daha rahat anlattım.(K6)
		Uygulamalı derste kolaylık	5	Online'da yapamadığım uygulamaları yaptım.(K4)
		Anlamadıklarını daha iyi anlama	5	Anlayıp anlamadığımı bakışından anlıyorum.(K10)
	Olumsuz	Online'nın telafisi	9	Online eğitimdeki konuları sürekli hatırlatarak ilerledim.(K17)
		Konuyu baştan işleme	7	Canlı derslere hiç katılmayanlar da olduğu için baştan başladım.(K8)
		Çok hızlı anlatma	6	Okullar tekrar kapanacak diye çok hızlı işledik (K14)
		Hibrit sistemde derste konu bütünlüğünün sağlanamaması	4	Hem canlı derse hem de yüz yüze girdikleri için konu bütünlüğünü sağlayamadım.(K5)
		Grup seviyelerinin farklılığı	4	Hibrit sistemden dolayı seviye farklılıkları oluştu.(K1)
		Sınıf yönetiminin zorlaşması	2	Kuralları hatırlatıp dururken sınıfı yönetmekte zorlandım.(K1)

Tablo 11 incelendiğinde öğretmenlerden on beş tanesi okulda etkileşimin arttığını ve etkileşim arttığı için de yüz yüze eğitimin daha verimli olduğunu belirtmiştir. K20'nin "Matematik dersi çok soyut. Online eğitimde anlaşılması güç. Yüz yüze de daha verimli geçiyor." ifadeleri de bunu desteklemektedir. Öğretmenlerden dokuz tanesi yüz yüze eğitimde online eğitimde anlaşılmayan konuları sürekli hatırlatarak ilerlediklerini belirtmiştir. K10'un "Canlı derslere katılmayanlar fazla olduğu için sürekli telafi yapmak zorunda kaldım. Bu defa da derste konuları bilenler çok sıkıldı." gibi ifadeleri de bireysel farklılıkların eğitim durumlarını düzenlemeyi güçleştirdiğini göstermektedir. Öğretmenlerden altı tanesi konuyu çok hızlı anlatmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. K3'ün "Okullar açılınca çok hızlı anlatma derdine düştük. Çocukların kafası çok karıştı. Uygulama yapmak yerine kazanımlara odaklandım" gibi ifadelerde bulunmuştur. Ayrıca öğretmenler ders planlama sürecinde hibrit sistemdeki plansızlıkların ders işlenmesi sırasında konu bütünlüğünün sağlanmasını da engellediğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler yüz yüze de artık birçok kural olduğunu ve sınıfta maske takma gibi uyarıların sınıf yönetimini zorlaştıran etkenlerin olduğunu da belirtmişlerdir

Katılımcılara “Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte teknoloji kullanımına ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.Online Eğitimden Yüz Yüze Eğitime Geçişte Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşler

Tema Kategorisi	Kod	f	Örnek İfadeler
Teknoloji Kullanımı	Olumlu	Teknolojinin kullanımının artması	11 <i>Akıllı tahta kullanımını arttırdım. (K12)</i>
		Teknolojik yeterliliğin artması	3 <i>Bu süreçte çok fazla uygulamaya öğrendim. Okulda da uygulamaya çalıştım. (K20)</i>
		Daha fazla kaynağa ulaşma	1 <i>Nesnel olarak kaynağa ulaşmak zor şimdi sanal kaynak olunca ulaşılabilir oldu. (K3)</i>
	Olumsuz	Yüz yüze de teknoloji azalması	9 <i>Yüz yüze de teknoloji kullanmadım. Klasik şekilde işledim. (K19)</i>
		Okulda teknolojik yetersizlik	6 <i>Elektrik kesiliyor, internet yok. Okulda teknolojiyi kullanamıyorum. (K14)</i>

Tablo 12 incelendiğinde öğretmenlerin bu süreçte teknoloji kullanımının arttığını ifade eden on iki öğretmenin yanında yüz yüze eğitime geçince teknoloji kullanımını kendi isteği ile azalttığını ifade eden öğretmenler de olmuştur. Dezavantajlı bölgede öğretmenlik yapan dokuz öğretmen ise akıllı tahta olmaması veya internetlerinin olmamasından dolayı teknoloji kullanımının olmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler bu süreçte interaktif uygulamalar öğrendiklerini ve online toplantılar yapma konusunda yeterliliklerinin arttığını ifade etmişlerdir. K1’in “Yüz yüze eğitimde öğrencilerin eksiklerini telafi için sürekli online ek dersler yaptım. Bu da teknolojiyi daha fazla kullanmamı sağladı.” gibi ifadeleri online eğitimde kazanılanların yüz yüze eğitimde de devam ettirildiğini göstermektedir. Bununla beraber öğretmenlerden bazıları online eğitim sürecinde çok fazla teknoloji kullanmak zorunda olduklarını ve yüz yüze eğitim başlayınca klasik yöntemlere geçtiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara “Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte ölçme değerlendirme sürecinde yaşananlar, öğrenme kayıplarına ilişkin yaşananlar ve telafilere ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular yüz yüze de online eğitimin ölçülmesi, yüz yüzenin ölçülmesi ve öğrenme kaybının telafisi olmak üzere üç kategoride toplanarak Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13.Online Eğitimde Yüz Yüze Eğitime Geçişte Ölçme ve Öğrenme Kaybına İlişkin Görüşler

Tema	Kod	f	Örnek İfadeler
Online eğitimdeki kazanımların yüzyüze de ölçülmesi	Ölçme aracı kullanmama	10	<i>Konuları hiç görmeyenler olduğu için ölçme aracı kullanmadım. (K1)</i>
	Konuların baştan başlaması	10	<i>Ben o derste yoktum diyenleri göz ardı edemiyorsun baştan başladım. (K7)</i>
	Ölçme aracının kullanımı	8	<i>Hazır bulunmuşluk testi uyguladım sonuçlara göre planlama yaptım. (K18)</i>
	Sözlü sorularla değerlendirme	7	<i>Öğrenip öğrenmediklerini anlamak için karşılıklı sorular sordum. (K16)</i>
Yüz yüze eğitimde Ölçme	Biçimlendirici ve ürün değerlendirmesi	16	<i>Ön bilgilerine baktım. Biçimlendirici değerlendirme yaptım. Sınavla da ürün değerlendirmesi yaptım. (K2)</i>
	Objektif değerlendirme	5	<i>Online da başka sekmeden açıp cevap veriyorlardı. Yüz yüze de objektif oldu. (K12)</i>
	Dönüt kolaylığı	5	<i>Çocukların anlayıp anlamadığını bakışından anlayıp daha kolay dönüt verdim. (K10)</i>
	Ödev kontrolü kolaylığı	3	<i>Verdiğim testleri, ödevleri daha rahat kontrol ettim.</i>

		(K6)	
Öğrenme kaybının Telifisi	Telafi programları	14	<i>Yaptığım izleme testleri ile telafi etmeye çalıştım ama matematikte çok kayıp var. (K8)</i>
	Telifisinin zor olması	5	<i>Biliyoruz diyorlar ama sınavda bilmediklerini görüyorum. Online eğitimin telifisi zor. (K18)</i>
	Okuma grupları	2	<i>Okuma konusunda bile büyük kayıplar vardı. Okuma grupları oluşturduk. (K3)</i>
	EBA'dan konu anlatımı	2	<i>Öğrencilerin eksikleri için ebada konu anlatım videolarına yönlendirdim. (K2)</i>
	Online soru çözümleri	2	<i>Okuldan sonra canlı dersler açarak soru çözümünü yaptım. (K7)</i>

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin ölçme değerlendirme noktasında büyük bir karışıklık yaşadıkları görülmektedir. Öğretmenlerden on tanesi okul başladığında herhangi bir ölçme aracı kullanmamıştır. Ölçme aracı kullanmayan bu öğretmenler konulara baştan başladıklarını ifade etmişlerdir. K2 ise “Başta ölçme aracı kullandım. Eksiklere baktım. Eksikleri telafi ettikten sonra yeni konulara başladım.” demiştir. Öğretmenlerin online eğitim ile yüz yüze eğitimde ölçme değerlendirme süreçlerini karşılaştırdıkları görülmüştür. Öğretmenlerden on dört tanesi yüz yüze eğitimde hem süreç hem de ürün değerlendirmesi yaptıklarını belirtmişlerdir. K5’in “Öğrencilere mini testler çözdürdüm ve sorular üzerinden rahatlıkla değerlendirme yaptım.” gibi ifadeleri yüz yüze de değerlendirmenin kolaylığına işaret etmektedir. K1’in “Online eğitimde sorular sorulara doğru cevap veren öğrenciler, yüz yüze eğitime geçince cevaplayamadılar. Online da objektif değerlendirmenin olmadığını fark ettim.” gibi ifadeleri online ortamda bazı öğrencilerin sürekli dışarıdan yardım aldığını ve anlamlı bir öğrenme gerçekleştirmediklerini göstermiştir. Öğretmenler öğrencilerin konudan da öte okuma konusunda bile kayıplarının olduğunu gördüklerini ifade etmişlerdir. Dersler konusunda da gerilemeler olduğu fark edilmiştir. Eksikleri gerek kendileri gerek EBA’dan konu anlatım videoları ile telafi etmeye çalışmışlardır.

Katılımcılara “Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde okul yönetimine ilişkin yaşananlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgulara Tablo 14’te yer verilmiştir.

Tablo 14. Online Eğitimden Yüz Yüze Eğitime Geçişlerde Okul Yönetimine İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Yönetim	Olumlu	Tedbirlerin sürekli hatırlatılması	12	<i>Okul yönetimi sürekli taşımali servisle ilgili kuralları hatırlattı. (K1)</i>
		Nöbetlerin daha düzenli olması	5	<i>Yönetim öğretmeni uyardı nöbetler konusunda. Nöbetçi öğretmen sayısı arttı. (K6)</i>
		İletişimin artması	2	<i>Uzaktan eğitimde iletişim zayıftı. Yüz yüze de daha fazla gördük. Sorularımızı sorduk. (K10)</i>
	Olumsuz	Belirsizliklerin fazlalığı	3	<i>Yönetimin açıklamaları yeterli değildi. Belirsizlikler vardı. Bocalamalar yaşadık. (K14)</i>

Tablo 14 incelendiğinde öğretmenlerin on iki tanesi yüz yüze eğitime geçişte yönetim tarafından sürekli tedbirlerin hatırlatıldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenler okul idaresinin bu doğrultuda nöbetlere daha fazla dikkat ettiğini ve nöbetçi öğretmen sayılarını arttırdığını ifade etmişlerdir. Bu süreçte öğretmenler yönetime sordukları sorularda net cevap alamadıklarını ifade etmişlerdir. Okulun açılıp kapanma durumları ile ilgili sürekli belirsizlikler olmuştur. En basit bir grip vakasında bile öğretmenler ne yapacağını bilemediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılara “Online eğitim ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde bu süreci nasıl yönettiniz?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgulara Tablo 15’te yer verilmiştir.

Tablo 15.Online ve Yüz Yüze Eğitim Sürecinin Yönetilmesine İlişkin Görüşler

Tema	Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Sürecin Yönetilmesi		Öğretmenlerle bilgi alışverişi	7	<i>Hizmetiçi eğitim yoktu ama zümreden arkadaşlarımla konuştuk, tartıştık. (K7)</i>
		Uzaktan eğitim seminerleri	6	<i>MEBBİS 'ten uzaktan eğitimler aldım EBA ile ilgili. Bu sürecin nasıl düzenleneceği ile ilgili seminer almadım. (K4)</i>
	Olumlu	Rehber öğretmen bilgilendirmesi	5	<i>Rehber öğretmenler okul açıldığında bilgilendirme yaptı. (K16)</i>
		Videolar izleme	4	<i>İnternette kısa videolar izledim, hallettim. (K19)</i>
		Online öğretmenler kurulu toplantısı	1	<i>Okul açılmadan önce bu süreci nasıl yöneteceğimizle ilgili idare tarafından Zoom üzerinden kurul toplantısı yapıldı. (K1)</i>
	Olumsuz	Hizmet içi eğitim verilmemesi	20	<i>Uygulamalı hizmet içi eğitim düzenlemedi. (K11)</i>

Tablo 15 incelendiğinde öğretmenlerin yirmi tanesi online eğitim ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte krizin nasıl yönetileceğine ilişkin hizmet içi eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. K13 “Uygulamalı bir eğitim almadım. Rehberlik hocamız sadece pandemi ile ilgili sağlığa ilişkin bilgiler verdi. Eğitim sürecinin nasıl yönetileceği ile ilgili bir eğitim almadık” demiştir. Öğretmenlerden K14 de bu süreçte öğretmenlerin sosyal medyada yaptıkları paylaşımlara baktığını ve bu paylaşımlara göre yöntemlerini geliştirdiğini belirtmiştir. K4 “Online eğitim başladığında MEBBİS’ten EBA ile ilgili hizmet içi eğitim aldım ama bu eğitim sadece EBA’nın kullanımı ile ilgiliydi. Online eğitim ve yüz yüze eğitimde neler yapılabileceği ile ilgili değildi. Bu süreçte yalnız kaldım ve çözüm hep bize bırakıldı.” demiştir. K21 ise “EBA’da konu anlatımlarını dinledim. Eksik kalan noktalarda çevremizdeki bütün öğretmenlerin tecrübelerinden yararlandık.” ifadeleri ile yetersiz olduklarını vurgulamıştır.

Katılımcılara “Yüz yüze eğitime geçildiğinde okulda alınan tedbirler neler oldu?” sorusu yöneltilmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgular, yeterli ve yetersiz olmak üzere iki kategoride toplanarak sonuçlara Tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16.Yüz Yüze Eğitimde Alınan Tedbirlere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	Kategori	Kodlar	f	Örnek İfadeler
Yüz Yüze Eğitimde Alınan Tedbir	Yeterli	Dezenfektan yeterli	10	<i>Okulda dezenfektan yeterliydi.(K1)</i>
		Derslerde mesafeye dikkat	4	<i>Sınıflarda mesafeye uyuldu.(K18)</i>
		Gruplara bölme	3	<i>Sınıflar gruplara bölündü ve öğrenciler çaprazlama oturtuldu.(K3)</i>
		Ateş ölçümü	3	<i>Ateş ölçerle her gün ateşler ölçülüyordu.(K5)</i>
		Okul temizliği	3	<i>Okul temizliği yeterliydi sorun yoktu.(K7)</i>
	Yetersiz	Maskede uyum sorunu	14	<i>Bölgede hastalık bilinci olmadığı için öğrenciler Sürekli maskelerini çene altına indirdiler.(K6)</i>
		Teneffüste mesafeye uyulmaması	13	<i>Teneffüste nöbetçi öğretmenler uyarıya da mesafeye uyulmadı.(K20)</i>
		Dezenfektan ve temizlik malzemeleri yetersizliği	11	<i>Her sınıfa dezenfektan konulmalıydı, yetersiz kaldı.(K10)</i>
		Okul temizliği yetersizliği	9	<i>Sadece yerler temizlendi. Tam bir temizlik yoktu. Korkuluklar, kapı kolları da temizlenmedi.(K16)</i>
		Giriş çıkış sıkıntılı	6	<i>Giriş çıkışta sürekli takip etmeye çalıştık ama kontrol sağlamak zordu.(K12)</i>
		Temizlik Personeli yetersizliği	5	<i>Okulda temizlik personelinin sayısı arttırılmalı, yetişemiyorlar.(K4)</i>
		Sınıfta mesafeye uymama	5	<i>Sınıfta ikili oturuyorlardı. Sınıflar ikiye bölünmedi. Mesafe korunmadı.(K16)</i>
		Teneffüslerin aynı saatte olması	2	<i>Teneffüslere farklı saatte çıkılacağı söyleniyordu ama uygulanmadı.(K1)</i>

Tablo 16 incelendiğinde, okullarda dezenfektan ve temizlik malzemelerinin yeterli olduğu okullar olduğu gibi eksik olan okullar da vardır. Genel olarak tedbirler alınmıştır fakat öğretmenlerin birçoğu alınan bu tedbirlerin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Sınıflarda mesafeye dikkat edilse de on üç öğretmen teneffüslerde mesafeye uyulmadığını belirtmiştir. K9'un "Çocuklar sürekli el şakaları yapmak istiyorlardı. Mesafeyi korumak imkânsız." gibi ifadelerde bulunmuştur. K12'nin "Maske çok önemli. MEB ile Sağlık Bakanlığı iş birliği içinde olmalılar. Çocuklara maskenin nasıl doğru takılacağı noktasında bilgilendirme yapılmalıdır." gibi ifadeleri bu süreçte öğrencilerin, maske takmanın önemini anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerden K1 öğrencilerin sürekli aynı maskeyi kullandığını ve okulda sürekli maskem yırtıldı gibi bahaneler söylediklerini de belirtmiştir. Özellikle K17'nin "Biz sınıflarda ne kadar uymaya çalışsak da öğrenciler giriş çıkışlarda yoğun kalabalık oluşturdu." ifadeleri de göstermektedir ki okullarda alınan tedbirler yeterli olmadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin bir kısmının okulunda hibrit eğitim yapılmaktadır ve tamamen yüz yüze geçilmemiştir. Öğretmenler K5 tamamen yüz yüze eğitime geçince daha da kalabalık olacağı için endişe duyduğunu ifade etmiştir. K21 "Öğrenciler sürekli oyun oynamak istedi. Mesafeli oyunlar oynamalarını sağlayamadık. Nöbetçi öğretmen olarak takip etmeye çalıştık ama yetersiz kaldık" gibi ifadeleri ile okulda alınan tedbirlerde yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Katılımcılara "Yüz yüze eğitime geçildiğinde neler yapılmalıdır?" sorusu yöneltmiş ve katılımcılardan elde edilen bulgulara Tablo 17'de yer verilmiştir.

Tablo 17.Yüz Yüze Eğitime İlişkin Öneriler

Kategori	Kodlar	f
Yüz Yüze Eğitimle İlgili Öneriler	Kriz yönetimine ilişkin uygulamalı eğitimler verilmeli.	4
	Yüz yüze eğitimde müfredat seyreltilmeli	3
	Eba Tv de öğrencileri ve velileri bilgilendiren belgeseller yapılmalı.	2
	Okula gelmek, sağlık problemi olanlar hariç, zorunlu tutulmalı	1
	Yüz yüze başlayınca okulda gruplamalar canlı derse katılanlar ve katılmayanlar olarak yapılmalı. Program da ona göre düzenlenmeli.	1
	Öğretmenler pandemi sonrası çocuklar için psikolojik destek eğitimi almalı.	1
	Hızlandırılmış videolar hazırlanmalı. Öğrencilere yardımcı kaynaklar dağıtılmalı.	1
	Yaz dönemini kapsayan bir telafi programı geliştirilmeli.	1
	Doğu bölgesinde canlı derslere katılım çok az olduğu için yüz yüze eğitimde bu durum dikkate alınmalıdır.	1
Hibrit eğitim daha düzenli hale getirilmelidir.	1	
Alınan Tedbirlerle İlgili Öneriler	Temizlik malzemeleri yeterli olmalıdır. Temizlik personel sayısı arttırılmalıdır. Okul temizliği özenli olmalıdır.	11
	Çocuklara alınan tedbirlerle ilgili seminerler verilmelidir.	4
	Her sınıfın derse giriş çıkışı farklı saatlerde düzenlenmelidir.	3
	Sınıflar seyreltilmelidir. Mesafeli oyunlar oynatılmalıdır.	3
	Çocuklar rahatlatılmalıdır. Okul güvenli hale getirilmelidir.	2
	Aileler tedbirler konusunda daha bilinçli hale getirilmelidir.	2
	Öğrenciler HES koduyla sınıfa alınmalıdır.	1

Tablo 17 incelendiğinde öğretmenlerden dört tanesi yüz yüze eğitime geçilmeden önce kriz yönetimi ile ilgili eğitimler verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu süreçte öğretmenler kendilerince yöntemler uygulamışlardır. Konuların fazla olması ve ders süresinin azaltılmasına rağmen kazanımların azalmadığını, mutlaka programın seyreltilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin en büyük endişesi okul açılınca heterojen gruplardan oluşan sınıflarda nasıl eğitim durumları düzenleyecekleri olmuştur. Planlamaların bu doğrultuda olması gerektiği öğretmenlerin önerileri arasında yer almaktadır.

Alınan tedbirler noktasında da okulların hijyen koşullarına yeterince uygun olmamasından kaynaklı olarak bu hijyen koşullarına yönelik önerilerde bulunulmuştur. Okulda tedbirler alınsa da mesafe ve maske ile ilgili öğrencilerin bilinçlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Katılımcılara "Pandemi sürecinde uygulanması gereken sistem nedir?" sorusu yöneltilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 18' de verilmiştir.

Tablo 18.Pandemi Sürecinde Uygulanması Gereken Sisteme İlişkin Görüşler

Tema	Kod	f	Örnek ifadeler
Sistem	İyi planlanmış hibrit	8	<i>Derslerin en azından iki saati okulda olacak şekilde iyi planlanarak hibrit olmalı. (K7)</i>
	Online eğitim	5	<i>Sağlık daha önemli. Okulları açtık, virüsün yayılımı arttı. Online eğitime devam edilmeli. (K12)</i>
	Önlemler alınıp yüz yüze	2	<i>Hibritte çok fazla kafa karışıklığı oluyor. Bütünlük olmuyor. Önlemler alındıktan sonra yüz yüze olmalı. (K1)</i>
	5/6/7 online 8 yüz yüze	2	<i>8. sınıfların çok kaybı var ve sınavda bütün müfredattan sorumlular. Bu duruma çok üzülüyorlar. En azından sadece sekizler açılmalı. (K18)</i>
	Sadece köy okulları yüz yüze	2	<i>Çocuklar köy okulundalar ve canlı derse giremiyorlar. Fırsat eşitliği için yüz yüze olmalı köy okullarında. (K16)</i>
	Ders online ölçme yüz yüze	1	<i>Konular online anlatılabiliyor ama ölçme değerlendirme yapılamıyor. En azından ölçme için okula gelmeli. (K2)</i>
	Haftada 1 gün okulda takip	1	<i>En azından haftada bir gün gelsinler ve okulla bağları kopmasın. (K15)</i>

Tablo 18 incelendiğinde öğretmenlerin sekiz tanesi iyi planlanmış hibrit sistemin, pandemi sürecinde uygulanabilecek daha iyi bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerden beş tanesi de sağlık eğitimden daha öncelikli olduğu için online eğitimin uygulanması gerektiğini belirtmişlerdir. Köy okulunda öğretmenlik yapanlar, fırsat eşitliğinin olması için köylerde yüz yüze eğitim yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler, eğitimin verimliliğinin artması için ölçme değerlendirme uygulamalarının yüz yüze olması gerektiğini düşünmektedirler.

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde pandemi sürecinde öğretmenlerin online eğitim ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlerde yaşananlara ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar ele alınmış ve bu konu literatürde farklı araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılarak tartışılmıştır. Bölümün sonunda covid 19 pandemi sürecinde eğitimin yönetilme sürecine ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Araştırmanın ilk amacı doğrultusunda online eğitimde yaşananların neler olduğu online eğitimde ders planlama, ders işleme, ölçme değerlendirme, teknoloji kullanımı, veliler ve okul yönetimi şeklinde temalara ayrılmıştır. Online eğitim sürecinde uygulamalı derslerin yapılamaması ve deneylerin gerçekleştirilememesi, ders planlama ve ders işleme sürecinde öğretmenler için dezavantaj olmuştur. Köyde çalışan öğretmenler ise okulda elektrik kesintileri, akıllı tahta olmaması gibi nedenlerden dolayı canlı derste daha zengin içerik sunabilmektedirler. Bulunuz ve Ünal (2020) da araştırmasında online eğitimde öğretmenlerin öğrencilere video, doküman ulaştırmasının daha kolay olduğunu, ders işlenişinde görselliğinin arttığını fakat yaparak yaşayarak öğrenme ve deneyleri yapma imkanının olmadığını belirtmiştir. Öğretmenler, ders planlama sürecinde daha fazla kaynağa ulaşabildiklerini fakat ilgi çekici içerikler bulmakta zorlandıklarından dolayı ders planlamanın daha uzun sürdüğünü ifade etmişlerdir. Öğrencilerin derslere aktif katılımını arttırmak ve öğrencilere uzaktan destek olunması için öğretmenlerin farklı yöntemler kullanması ve daha fazla zaman harcaması gerekmektedir. (Çetinkaya-Aydın, 2020). Ülkemizde özellikle kırsal yerleşim yerlerinde internet alt yapı yetersizlikleri, velilerin maddi sıkıntıları nedeniyle cihaz temin edememelerinden dolayı derse giren sayısı az olmaktadır. Uzaktan eğitimde yaşanan en büyük problem ders sırasında yaşanan alt yapı yetersizliğine bağlı olarak derste internet kesintilerinin yaşanması, ebada

yoğunluğun olması ve teknolojik cihaz eksikliğidir (Altıntaş-Yüksel, 2021; Arslan, vd. 2021; Başaran vd. 2020; Bayburtlu, 2020; Canpolat ve Yıldırım, 2021; Erbaş, 2021). Kırsal bölgelerde çalışan öğretmenler, her derse giren öğrenci sayısı farklılığından dolayı o an derse giren öğrenciye göre anlık plan geliştirmekte zorlanmaktadır. Öğrencilerle etkileşimin az olmasına bağlı olarak ders içi aktif katılım da azalmaktadır. Canpolat ve Yıldırım (2021) yapmış olduğu araştırmada öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin olumsuz görüşleri arasında öğrenci katılımının az olması, derse katılanların pasif olması ve erişim sağlayamayan öğrencilerin geride kalması yer almaktadır. Ders saatlerinin sürelerinin azalması, öğretim programının seyreltilmemesi öğretmenler açısından bu süreçte konuların yetiştirilmesinde büyük engel oluşturmaktadır. Kaynar, Kurnaz, Doğrukök ve Şentürk-Barışık (2020) araştırmasında öğrencilerle yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin bir kısmı ders saatini yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerle yaptığı bu çalışmada öğrenciler dersleri dikkatli dinlediklerini, ön hazırlık yaptıklarını belirtse de araştırmada öğretmenlerin öğrencilerle ilgili algısının aynı olduğu söylenemez. Bu bakımdan değişik bölgelerde öğrencilerin uzaktan eğitimdeki yeterlilikleri ile ilgili algıları farklı olabilir, kendileri ile ilgili algılarına daha olumlu yaklaşıyor olabilirler veya öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde uyguladıkları yöntem farklılıkları etkili olmuş olabilir. Öğretmenler ders işlemekten ziyade ölçme değerlendirme konusunda çok fazla zorluk çekmektedirler. Öğrencilerle göz temasının olmamasından dolayı dönüt vermekte zorlanmaktadır. Öğretmenler EBA'da ödev yapma oranının düşük olması ve ödev kontrolünün güçlüğü gibi nedenlerden dolayı öğrencilerin konuları kavramsal olarak öğrenip öğrenemediklerini anlamakta güçlük çekmektedirler. Başaran vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada da öğrencilerin pandemi sürecinin dezavantajları olarak bireysel farklılıkların dikkate alınmaması, dönüt almanın zorluğu görüşleri bu çalışmada yer alan öğretmen görüşlerini desteklemektedir. Arslan vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada velilerin görüşlerine göre ödev kontrolünün yapılamaması ve ödevlerin ilgisiz yapılmasının uzaktan eğitimi verimsizleştirdiği bulgusu veliler ile bu çalışmadaki öğretmenlerin görüşlerinin örtüştüğü görülmektedir. Öğretmenler teknolojik yeterlilik konusunda sorunlar yaşasalar da teknolojinin sağladığı fırsatlardan yararlanmayı da ihmal etmemişlerdir ve teknolojik yeterliliklerini arttırmışlardır. Öğretmenler mesleki olarak farklı programlar keşfettiklerini, teknoloji kullanımını da arttırdıklarını düşünmektedirler (Bakioğlu ve Çevik, 2020). Öğretmenlerin aniden geçilen uzaktan öğretim sürecinde karşılaştığı sorunlardan birisi de kendilerinde uzaktan eğitim vermek için gerekli bilgi, beceri ve yeteneğin olmadığını düşünmeleridir ve bu süreçte bu konuda gelişim sağlamışlardır (Çakın ve Külekçi-Akyavuz, 2020; Kavuk ve Demirtaş, 2021). Okul yönetiminin destekleyici tutumu, öğrenciler ve velilerle sürekli iletişim halinde olunması öğretmenlerin bu süreci yönetmelerini kolaylaştırmıştır. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde sadece evrak işlerinin fazlalığından dolayı baskının olduğunu belirtmişlerdir. Erbaş (2021) tarafından yapılan çalışma da sınıf öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları engellerler; yetkililerden kaynaklanan kurumsal baskı ve yetersiz mesleki destek bulguları olarak yer almıştır. Burada mesleki destek konusunda yapılan çalışmadan farklı sonuç bulunması her bölgede yönetimin farklı olmasından ve dolayısıyla tutumlarının farklı olmasından kaynaklanmış olabilir. Öğretmenlerin çoğu ailelerin süreci takip etmemesinden dolayı yalnız kaldıklarını düşünmektedirler. Velilerden bir kısmı uzaktan eğitimin gerekliliğine inanmadıkları için ciddiye almamaktadırlar ve bu süreçte öğretmenler velilerin çoğunda bıkkınlık oluştuğunu ifade etmişlerdir. Çakın ve Külekçi-Akyavuz (2020) araştırmasında da öğretmenlerin görüşlerine göre velilerin uzaktan eğitim sürecinden sıkıldığını, telefonları açmadıklarını ve telefona gönderilen ödevler noktasında öğrencileri bilgilendirmeyi ihmal ettiklerini ifade etmişlerdir. Erbaş (2021) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde engel olan etmenlerle ilgili görüşlerinden aileden kaynaklanan nedenler arasında

veli ilgisizliği ve acil uzaktan eğitimi eğitimden görmemek olduğu belirlenmiştir. Velilerin öğretmenlerle gereken düzeyde iş birliği sağlamaması ve öğrenciye uygun ders çalışma ortamını hazırlamamasından dolayı öğrencilerin derse katılımında problemler yaşanmaktadır. Evde verimli çalışma ortamının olmaması, dijital okuryazarlık yetersizliği, teknolojik araç temin edememe, velilerin uzaktan eğitim takibinde yaşadığı zorluklardandır (Gören, Gök, Yalçın, Göregen ve Çalışkan, 2020; Turan, 2020). Başaran vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada öğrenci gözünde velilerin tutumunun değerlendirilmesinde 110 veliden 18'i uygun ortam sağlayabildiğini belirtmiştir. Bu sonuç da öğrencilerin düşünceleri ile bu araştırmadaki öğretmen düşüncelerini desteklemiştir.

Araştırmanın ikinci amacı doğrultusunda duyuşsal özellikler ve değerler eğitiminin online eğitimde kazandırılması ile ilgili veriler elde edilmiştir. Pandemi sürecinde öğrencilerin öz değerlendirme yapabilmeleri ve öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenebilmeleri için duyuşsal özellikler ve değerlerin kazandırılması önem kazanmıştır. Arslan vd. (2021) çalışmasında pandemi sürecinde uzaktan eğitimde karşılaşılan problemlerden birisi de sorumluluk bilincinin azalmasıdır. Öğretmenler online eğitimde süre sıkıntısından dolayı sadece kazanımlara odaklanmaktadır. Bu eğitimin etkileşim olmamasından dolayı ancak okullarda verilebileceği ifade edilmiştir. Duyuşsal özellikler ve değerler rol model olarak kazandırılabilir. Bunun yanında özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Türkçe ve Sosyal derslerinin içeriği gereği metinlerde değerlere yer verilmektedir. Derste öğrencilerle motivasyon artırıcı konuşmalar yapma, eşit söz hakkı verme ve yanlışlarına karşı hoşgörülü olma gibi davranışlarla da örtük olarak değerler eğitimi verilmektedir. Yapılan araştırmalar öğrencilerde eğitime ulaşmadaki eşitsizliklerden dolayı öğrenme kayıplarının oluşabileceğini gösteriyor (Sarı ve Nayır, 2020). Öğrencilerde öğrenme kayıplarının yanında bu fırsat eşitsizlikleri adalet, eşitlik gibi değerlere karşı da duyarsızlık oluşturabilir. Öğrenciler bu durumda kendilerine haksızlık yapıldığını düşünebilir. Öğrencilerde değer kayıplarının oluşmaması için eşit fırsatlardan yararlanmaları konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

Araştırmanın üçüncü amacı doğrultusunda online eğitimden yüz yüze eğitime geçildiğinde yaşananların neler olduğu ile ilgili veriler öğrenci uyumu, ders planlama, ders işleme, ölçme değerlendirme, teknoloji kullanımı, veliler, okul yönetimi ve sürecin yönetilmesi olarak temalara ayrılmıştır. Öğrenciler yüz yüze eğitime geçildiğinde tedirginlik, korku gibi duygular yaşamışlar ve özellikle sosyal mesafe ve maske kullanımı gibi kurallara uymakta güçlük çekmişlerdir. Yüz yüze eğitimde öğrenciler nefes alamadıkları gerekçesi ile maskelerini sürekli çıkarmışlar ve derste sürenin büyük bir kısmı kuralları hatırlatmakla geçmiştir (Kaplan, 2020). Sosyalleşme ihtiyacı da okula duyulan özlemi arttırmıştır. Okul açıldığında belirsizliklerin fazla olması öğretmenleri olumsuz etkilemiştir. Okul yönetimi tarafından da sürekli tedbirler hatırlatılmış fakat eğitim öğretimin nasıl gerçekleştirileceği konusunda bilgilendirme yapılmamıştır. Öğretmenlerin bu süreçte en büyük beklentileri hizmet içi eğitim verilmesi gerektiridir. Hem online hem de online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte yaşanacaklar konusunda öğretmenler bilgi sahibi değillerdir. Öğrencileri neye göre değerlendireceklerini ve öğretim sürecini nasıl düzenleyecekleri konusunda desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Altıntaş-Yüksel (2021) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin ilk defa salgınla beraber online eğitim verdikleri, kendilerini bu konuda geliştirmek için çeşitli eğitimler aldıklarını, araştırmalar yaptıklarını ve öğretmen arkadaşları ile yardımlaşmalarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden bir kısmı hibrit eğitime geçmiştir bir kısmı ise tamamen yüz yüze eğitime geçmiştir. Online eğitime katılmayan öğrencilerin fazla olduğu kırsal bölgelerde öğretmenler yüz yüze eğitime geçişte bireysel farklılıkları dikkate almakta zorlanmışlardır. Sınıflarda hem online eğitime hiç katılmayanlar hem nadiren katılanlar hem de sürekli katılanların olması sınıfta bireysel farklılıkların

artmasına neden olmuştur. Bu durumda özellikle kırsal bölgelerde çalışan ve canlı derslerine genelde 3-4 kişi katılan öğretmenlerin okulda konuları baştan işlemesi, canlı derse katılan öğrencilerin sıkılmasına neden olmuştur. En çok sorun oluşturan durumlardan birisi de hibrit eğitim sistemindeki plansızlıklar olmuştur. Bazı dersler online bazıları da yüz yüze işlendiğinden dolayı yine online eğitime katılmayanlar sınıfta konuları anlayamadığı için öğretmenler sürekli tekrar yapmak zorunda kalmışlardır. Bir diğer nokta da bazı okullarda mesafe kuralları gereği şubelerin ayrılması ama online eğitimde tek şube şeklinde devam etmesinden kaynaklanmıştır. Öğrencilerden bir kısmı okulda konuyu işlemiş bir kısmı da işlememiş olmaktadır ve ortak olarak online derse girmektedirler. Tüm bu durumlar konu bütünlüğünün sağlanamamasına neden olmuştur. Yüz yüze seyreltilmiş eğitim uygulamasında veliler, çok zorlandıklarını, çocukların motivasyonunun düştüğünü ve öğrencilerde kopukluk oluştuğunu belirtmişlerdir (Aktaş-Salman, 2021). Öğretmenlerin en büyük endişelerinden biri de okulun tekrar kapanma ihtimali olmuştur. Online eğitime katılmayan öğrencileri olan kırsal bölgelerde çalışan öğretmenler, yüz yüze ne kadar çok konu anlatılırsa o kadar iyi olacağı düşüncesi ile konuları çok hızlı anlatmak zorunda kalmışlardır. Kırsal bölgelerde çalışan öğretmenler yüz yüze eğitime geçildiğinde ölçme aracı kullanmamış ve konuları işlemeye müfredatın başından başlamışlardır. Aktaş-Salman (2021) tarafından yapılan saha araştırmasında canlı derse erişim sıkıntısı olması nedeniyle konuları öğrenemeyen öğrencilere konuların baştan anlatıldığı ifade edilmiştir. Okul açılınca canlı derse tam katılan öğrencilerin çoğunun konuyu tam anlamadıkları fark edilmiştir. Batdal- Karaduman, Akşak-Ertaş ve Baytar-Duran (2021) araştırmasında matematik öğretmenlerine okul açıldığında önerileri arasında tüm konuları baştan anlatma, telafi dersleri, konu tekrarları yapma gibi önerilerinin yüz yüze eğitime geçildiğinde uygulandığı görülmektedir. Araştırmada da il ve ilçe merkezinde çalışan öğretmenlerden bazıları ise öğrencilerin online derse katılımları yüksek olduğu için yüz yüze eğitime başladıklarında ölçme aracı kullanmış, öğrencilerin eksikliklerini tespit etmiş ve bu doğrultuda telafi programları planlamışlardır. Baz (2021) araştırmasında COVID-19 pandemi döneminde meydana gelen öğrenme kayıplarının giderilmesini ve öğrencilerin öğrenme düzeylerinin müfredatla eşgüdüm içerisinde olabilmelerini sağlamak amacıyla telafi eğitimlere ihtiyaç duyulacağını belirtmiştir. Telafi eğitiminin nasıl yapılacağı noktasında öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi de önem taşımaktadır. Sabates, Carter ve Stern (2021) tarafından yapılmış olan araştırmaya öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi için hangi derslerde ve hangi konu alanlarında daha fazla eksikliklerin olduğu belirlenmelidir. Pandemi sürecinde matematik öğretmenleri öğrencilerin öğrenme kayıplarının çok fazla olduğunu ve bundan dolayı ileride yer alan kazanımlara geçmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bazı okullarda ortaokul öğrencilerinin okuma becerilerinde görülen azalma da okuma grupları oluşturulmasını sağlamıştır. 2019-2020 eğitim-öğretim yılında normal koşullarda hedeflenen okuma becerilerinin yalnız %63 ile %68'inin, matematik becerilerinin ise sadece %37 ile %50'sinin öğrencilere kazandırılabilirdi; okullar 2020 Eylül ayında yeniden açıldığında öğrencilerin büyük öğrenme kayıplarıyla okula başladığı tahmin edilmektedir (Kuhfeld vd. 2020). Bu tahminlerin üzerinden geçen yaklaşık bir yılda daha büyük kayıpların olacağı da aşikârdır. Öğrenme kaybının oluşmasında en büyük etkenlerden birinin de ailenin sosyoekonomik durumu olduğu söylenebilir. Okulların açılması ile sosyoekonomik düzeyleri düşük olan öğrencilerden derslere katılmayanların, uzaktan eğitim sürecini verimli geçiremeyen öğrencilerin desteklenmesi gerekmektedir (Özer ve Suna, 2020). Pandemi sürecinde hayatımıza giren online dersleri, öğretmenlerden bazıları bundan sonraki dönemlerde de öğrenme kayıplarının telafisi, daha fazla soru çözümü ve ek dersler noktasında kullanacaklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın dördüncü amacı doğrultusunda okullarda alınan tedbirlerin neler olduğu ile ilgili veriler elde edilmiştir. Okullarda tedbirler alınsa da alınan tedbirlerin yeterli olduğunu ifade edenlerin yanında büyük çoğunluğu tedbirlerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Dağdeviren-Ertaş ve Yüner (2021) tarafından yapılan araştırmada okul müdürleri covid 19 sürecinde bakanlığın aldığı tedbirlerden okul hijyeni ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşler belirtilmiştir ve normalleşme için hijyenin sağlanması adına önlemler alınması gerektiğini belirtilmiştir. Özellikle Sağlık Bakanlığı'nun belirlediği standartları birçok okulun gerçekleştirmediği görülmüştür. Dezenfektan, okul temizliği, sosyal mesafe konusunda büyük sorunlar yaşanmıştır. Teneffüslere farklı saatlere çıkma uygulaması olacağı belirtilse de bütün öğrenciler aynı anda çıkmıştır ve mesafe korunamamıştır. Günay (2020)'ün çalışmasında UNICEF'in pandemi döneminde okulda hijyene yönelik önerileri arasında okulda sosyal mesafenin korunması, yakın temas azaltmak için tek yönlü koridorlar kullanımı ve temas eden yüzeylerin deterjanla temizliği yer almaktadır. Tedbirlerin yeterince alınmadan okulların açılmasının vaka sayılarının yeniden artmasında etkili olduğu söylenebilir. Okulların açılma süreci planlanmalı ve okulların hangi durumlarda tekrar kapanacağına ilişkin de standartlar geliştirilmelidir (Sakarya, 2020). Pozitif vakaların ne kadarının eğitim-öğretim kaynaklı sebepten dolayı bulaştığı bilinmemektedir. Türkiye'de artan vakaların nedenleri arasında çoğu okulların fiziksel yapılarının yeni döneme uygun olmama ihtimalleri ve hiç şüphesiz sosyal mesafenin hiçe sayılacağı farklı nedenler sayılabilmektedir. Buna ek olarak yüksek öğrenci ve öğretmen sayısına sahip bir ülke olmamız ayrıca bulaşıcı hastalıkların yayılması ihtimalini arttırmaktadır (Kurt, Korkutan ve Yetiz, 2020).

Araştırmanın beşinci amacı doğrultusunda öğretmenler bu süreçte eğitim sistemi olarak uzaktan, yüz yüze, hibrit gibi sistem önerilerinde bulunulmuştur. Öğretmenler edindiği tecrübeler doğrultusunda online eğitimin verimsiz olduğunu görmüşler fakat yüz yüze eğitim konusunda da tedirginlik yaşamaktadırlar. Hibrit sistemde yaşanan planlama eksikleri tamamlandıktan sonra hibrit olması gerektiğini düşünen öğretmen sayısı daha fazladır. Bu noktada dikkate alınması gereken köy okullarıdır. Fırsat eşitsizliğini en aza indirmek için köy okullarında yüz yüze eğitim sürekli devam etmelidir. MEB tablet desteğinde bulunsa da bu pandemi sürecindeki eğitim problemini çözmektedir. Köylerde alt yapı yetersizliğine bağlı olarak internet çekmemektedir ve öğrenciler derse katılamamaktadır. Bulunuz ve Ünal (2020) tarafından yapılan araştırmada sonraki dönemlerde uygulanabilecek sistemde tekrar yapmak ve soru çözmek için uzaktan eğitimin kullanılabilmesini tamamen uzaktan eğitime geçilmesinin doğru olmadığı görüşlerine yer verilmiştir. Bayburtlu (2020) da araştırmasının sonucunda ders kitapları dijital olarak yapılandırıldığı ve teknik aksaklıklar giderilebilirse pandemi sürecinde uzaktan eğitim yapılabilceği sonucuna ulaşmıştır. Bu kapsamda önerilere yer verilmiştir.

Öneriler

- 1)Online eğitim sürecinde internete erişim sorunlarının çözümü için internet alt yapı eksikleri giderilmelidir. Özellikle köy okullarında derse erişimde sorun yaşayan öğrencilere tablet, telefon gibi teknolojik cihazlar temin edilmelidir.
- 2) Öğrencilerin öğrenme kayıpları yüz yüze eğitime geçişte tespit edilmelidir ve bu kayıplar doğrultusunda telafi eğitim programları hazırlanmalıdır. Bu telafi eğitimi hazırlanırken öğretim programında yer alan kritik kazanımlara yer verilmelidir.
- 3)Online eğitimin verimli olması için öğretmenlerin teknolojik yeterlilikleri artırılmalıdır.

- 4)Derslerde daha zengin içerik oluşturabilmeleri için öğretmenlere web2 araçlarına yönelik hizmet içi eğitim verilmelidir.
- 5)Yapılan araştırmada bazı öğretmenler okullarda tedbirlerin uygulanamadığını belirtmişlerdir. Yüz yüze eğitimde sınıflar Bilim Kurulu'nun belirlemiş olduğu standartlara uygun hale getirilmelidir. Sosyal mesafeye uyulması için her sınıfın derse giriş çıkış saatleri farklı olacak şekilde saatler düzenlenmelidir. Okullarda sosyal mesafeye uygun oyun ve etkinlikler gerçekleştirilmelidir. Öğrencilere maske kullanımı konusunda bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- 6)Okullarda hijyen koşullarının daha iyi sağlanabilmesi için temizlik personeli sayısı arttırılmalıdır. Sık sık kullanılan yüzeylerin temizliğine daha fazla dikkat edilmelidir.
- 7)Velilere ilişkin olarak online veli toplantıları arttırılmalıdır. Velilerle sürekli iletişim halinde olunmalıdır. Velilerin öğrencilerin ders sürecini takip etmesi sağlanmalıdır.
- 8)Yapılan canlı dersler EBA sisteminde kayıt altına alınmalıdır. Öğrencilerin bu ders kayıtlarına istedikleri zaman erişebilmeleri sağlanmalıdır.
- 9)Literatürde yapılan çalışmalar genelde uzaktan eğitim sürecine ilişkindir. Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişlere ilişkin araştırmalar yapılmadığı görülmüştür. Online eğitimden yüz yüze eğitime geçişte sürecin daha iyi yönetilebilmesi için daha fazla araştırma yapılmalıdır.
- 10)Bu araştırma sınırlı sayıda ilde gerçekleştirildiği için Türkiye genelinde okullarda alınan tedbirler ve online eğitimden yüz yüze eğitime geçiş ile ilgili yaşanan durumların tespiti için farklı bölgelerde de araştırmalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Adıgüzel, A. (2020). Salgın sürecinde uzaktan eğitim ve öğrenci başarısını değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 253-271. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.781998>
- Adıgüzel, O. C. (2016). *Eğitim programlarının geliştirilmesinde ihtiyaç analizi el kitabı*. Ankara: Anı.
- Aktaş-Salman, U. (2021, Mart 26). *Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri VIII | Seyreltilmiş yüz yüze eğitim nasıl geçiyor? Eğitim Reformu Girişimi*. <https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-viii-seyreltilmis-yuz-yuze-egitim-nasil-geciyor/> sayfasından erişilmiştir.
- Altıntaş Yüksel, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin covid-19 salgını sürecinde çevrim içi ders-uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Ulakbilge*, 57, 291-303. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-57-11>
- Altıparmak, M., Dürdane-Kurt, İ. ve Kapıdere, M. (2011, Şubat). *E-öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri*. Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Arslan, K., Görgülü-Arı A. ve Hayır-Kanat, M. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge*, 57, 192-206. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-57-03>
- Bakioğlu, B. ve Çevik, M. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *TurkishStudies*, 15(4), 109-129. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43502>

- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E. ve Şahin, E. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. *Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 368-397. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitim/issue/54643/753149> sayfasından erişilmiştir.
- Batdal-Karaduman, G., Akşak-Ertas, Z. ve Baytar-Duran, S. (2021). Uzaktan eğitim yolu ile gerçekleştirilen matematik derslerine ilişkin öğretmen deneyimlerinin incelenmesi. *International PrimaryEducationalResearchJournal*, 5(1),1-17. <https://doi.org/10.38089/iperj.2021.42>
- Bayburtlu, Y.S. (2020). Covid-19 pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinde öğretmen görüşlerine göre Türkçe eğitimi. *TurkishStudies*, 15(4), 131-151. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44460>
- Baz, B. (2021). Covid-19 salgını sürecinde öğrencilerin olası öğrenme kayıpları üzerine bir değerlendirme. *Temel Eğitim*, 3(1), 25-35. <https://doi.org/10.52105/temelegitim.3.1.3>
- Bozkurt, A. (2020). Koronavirüs (covid-19) pandemisi sırasında ilköğretim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik imge ve algıları: bir metafor analizi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-23. <https://doi.org/10.29065/usakead.777652>
- Bulunuz, N. ve Ünal, M. (2020). Covid-19 salgını döneminde yürütülen uzaktan eğitim çalışmalarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi ve sonraki sürece ilişkin öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 343-369. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.775521>
- Canpolat, U. ve Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 74-109. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auad/issue/60075/840233> sayfasından erişilmiştir.
- Çakın, M. ve Külekçi-Akyavuz, E. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *TurkishStudies*, 15(4), 723-737. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44140>
- Çelikdemir, K. (2020). Covid 19 salgında öğrenmenin sürdürülmesi. TEDMEM. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salgininda-ogrenmenin-surdurulmesi> sayfasından erişilmiştir.
- Çetinkaya-Aydın, G. (2020). Covid-19 salgını sürecinde öğretmenler. TEDMEM. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-salginisurecindeogretmenler> adresinden erişilmiştir.
- Dağdeviren-Ertas, B. ve Yüner, B. (2021). Milli eğitim bakanlığının kriz yönetimine ilişkin öğretmen ve müdür görüşleri. *Neşehir Hacı Bektaş Üniversitesi, SBE Dergisi*, 11(1),182-196. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.871551>
- Dikmen, S. ve Bahçeci, F. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitime yönelik stratejileri: Fırat Üniversitesi örneği. *TurkishJournal of EducationalStudies*, 7(2), 78-98. <https://doi.org/10.33907/turkjes.721685>
- Erbaş, Y. (2021). Covid-19 salgını döneminde eğitim: ilk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 360-380. <https://doi.org/10.16916/aded.851724>
- Ergüney, M. (2015). Uzaktan eğitimin geleceği: MOOC (Massiveopenonlinecourse). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(4)4, 15-22. https://www.researchgate.net/profile/Merve-Ergueney/publication/347999915_UZAKTAN_EGITIMIN_GELECEGI_MOOC_MASSIVE_OPEN_ONLINE_COURSE/links/5ff2fea9a6fdccdc82b06e6/UZAKTAN-EGITIMIN-GELECEGI-MOOC-MASSIVE-OPEN-ONLINE-COURSE.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Gören, S., Gök, F., Yalçın, M., Göregen, F. ve Çalışkan, M. (2020). Küresel salgın sürecinde uzaktan eğitimin değerlendirilmesi: Ankara örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 69-94. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787145>
- Görgülü-Arı, A. ve Hayır-Kanat, M. (2020). Covid-19 (koronavirüs) üzerine öğretmen adaylarının görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Salgın Hastalıklar Özel Sayısı*, 459-492. <https://dergipark.org.tr/pub/yyusbed/issue/56115/772126> sayfasından erişilmiştir.
- Günay, T. (2020, Ağustos 18). *Pandemide okul sağlığına ilişkin uzman görüşleri*. Türk Tabipleri Birliği. <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/Pandemide%20Okul%20Sag%CC%86%1%C4%B1g%CC%86%C4%B1.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Huang, R.H., Liu, D.J., Tlili, A., Yang, J.F ve Wang, H.H., (2020). *Handbook on facilitating flexible learning during educational disruption: The Chinese experience in maintaining uninterrupted learning in COVID-19 outbreak*. Beijing: Smart Learning Institute of Beijing Normal University, 1-54. <https://iite.unesco.org/wp-content/uploads/2020/03/Handbook-on-Facilitating-Flexible-Learning-in-COVID-19-Outbreak-SLIBNU-V1.2-20200315> sayfasından erişilmiştir.
- Huber, S.G. ve Helm, C. (2020). COVID-19 and schooling: evaluation, assessment and accountability in times of crises – reacting quickly to explore key issues for policy, practice and research with the school barometer. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 32(2), 237-270. (2020). <https://doi.org/10.1007/s11092-020-09322-y>
- Kaplan, P. (2020, Ekim 5). *Seyreltilmiş yüz yüze eğitim bu sistem ve bu müfredatla mı olacak?* <http://www.pervinkaplan.com/detay/seyltilmis-yuz-yuze-egitim-bu-sistem-ve-bu-mufredatla-mi-olacak/13609> sayfasından erişilmiştir.
- Karaca, İ., Karaca, N., Karamustafaoğlu, N. ve Özcan, M. (2021). Öğretmenlerin uzaktan eğitimin yararına ilişkin algılarının incelenmesi. *Humanistic Perspective*, 3(1), 209-224. <https://doi.org/10.47793/hp.844113>
- Karacaoğlu, M., Karakuş, N., Esendemir, N. ve Ucuzsatar, N. (2021). Uzaktan eğitim üzerine bir araştırma: "Türkçe öğretmenleriyle mülakatlar". *International Journal of Language Academy*, 9(1), 124-144. <https://doi.org/10.29228/ijla.48641>
- Karadağ, E. ve Yücel, C. (2020). Yeni tip korona virüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192. <https://doi.org/10.2399/yod.20.730688>
- Karip, E. (2020). *Covid 19: Okulların Kapatılması ve Sonrası*. TEDMEM. <https://tedmem.org/vurus/covid-19-okullarin-kapatilmasi-ve-sonrasi> sayfasından erişilmiştir.
- Karip, E. ve Çelikdemir, K. (2020, 4 Mayıs). *Okulları yeniden açmak: ne zaman, kim için ve nasıl?* TEDMEM. <https://tedmem.org/covid-19/okullari-yeniden-acmak-ne-zaman-kim-icin-nasil/> sayfasından erişilmiştir.
- Kavuk, E. ve Demirtaş, H. (2021). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan öğretimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagogji Dergisi*, 1(1), 55-73.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem.

- Kaynar, H., Kurnaz, A., Doğrukök, B. ve Şentürk-Barışık, C. (2020). Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *TurkishStudies*, 15(7), 3269-3292. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44486>
- Kuhfeld, M. ve Tarasawa, B. (2020). *The COVID-19 slide: Whatsummerlearningloss can tell us aboutthepotentialimpact of schoolclosures on studentacademicachievement*.https://www.nwea.org/content/uploads/2020/04/KAP5122-Collaborative-Brief_Covid19-Slide-APR20_FW.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Kuhfeld, M., Soland, J., Tarasawa, B., Johnson, A., Ruzek, E. ve Liu, J. (2020). Projectingthepotentialimpact of COVID-19 schoolclosures on academicachievement. *EducationalResearcher*, 49(8), 549-565. <https://doi.org/10.3102/0013189X20965918>
- Kurt, M.E., Korkutan, M. ve Yetiz, P. (2020). Covid-19 sonrası Türkiye’de okul sağlığının geleceği. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*, 543-555. <http://www.sehircemedenyetdergisi.org> sayfasından erişildi.
- Kurt-Demirbaş, N. ve Sevgili-Koçak, S. (2020). 2-6 yaş arasında çocuuğ olan ebeveynlerin bakış açısıyla covid-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/55211/750920> sayfasından erişilmiştir.
- Mart, M. ve Kesicioğlu, O.S. (2020). Covid-19 pandemi sürecinde ailelerin evde oyun oynamaya ilişkin görüşleri. *TurkishStudies*, 15(4), 945-958. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44381>
- Miks, J. ve McIlwaine, J. (2020). *Keepingtheworld’schildrelearningthrough COVID-19. Researchreport*. UNICEF. https://www.un_cef.org/coronav_rus/keep_ng-worlds-ch_ldren-learn_ng-through-cov_d-19 sayfasından erişilmiştir.
- Sabates, R., Carter, E. ve Stern, J. M. B. (2021). Using educational transitions to estimate learning loss due to COVID-19 schoolclosures: Thecase of Complementary Basic Education in Ghana. *International Journal of Educational Development*, 82, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2021.102377>
- Sakarya, S. (2020, 18 Ağustos). *Pandemide okul sağlığına ilişkin uzman görüşleri*. Türk Tabiplari Birliği. <https://www.ttb.org.tr/userfiles/files/Pandemide%20Okul%20Sag%CC%86%C4%B1g%CC%86%C4%B1.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Sarı, T. ve Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *TurkishStudies*, 15(4), 959-975. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.44335>
- Sezgin, S. ve Fırat, M. (2020). Covid-19 pandemisinde uzaktan eğitime geçiş ve dijital uçurum tehlikesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 37-54. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1195678> sayfasından erişilmiştir.
- Sirem, Ö. ve Baş, Ö. (2020). Okuma güçlüğu olan ilkokul öğrencilerinin Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri. *TurkishStudies*, 15(4), 993-1009. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.43346>
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. (2019). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı
- Sağlık Bakanlığı, (2020, Ekim). *Covid-19 salgın yönetimi ve çalışma rehberi Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması*. <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66393/covid-19-salgın-yonetimi-ve-calisma-rehberi.html> sayfasından erişilmiştir.

- Türk Eğitim Derneği, (2020). *Covid 19 ve dünyada okulların durumu*. <https://tedmem.org/covid-19/covid-19-ve-dunyada-okullarin-durumu> sayfasından erişilmiştir.
- Turan, S. (2020). Covid-19 sürecinde okul müdürlerinin teknolojik liderliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 175-199. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788133>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2020, Nisan 15). *How is Chile facing the COVID19 education emergency?* UNESCO talk with Raul Figueroa, Minister of Education of Chile. <https://en.unesco.org/fieldoffice/santiago/articles/minister-education-Chile-covid-19> sayfasından erişilmiştir.
- World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) Pandemic*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> sayfasından erişilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı

Birinci yazar ve ikinci yazar araştırma sürecinde araştırmanın amacının belirlenmesinde, verilerin toplanmasında, görüşmelerin gerçekleştirilmesinde ve temaların kodların oluşturulmasında eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu araştırmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla yaşanabilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Etik Bildirim

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 03.08.2021 tarih ve 12 sayılı onayı ile gerçekleştirilmiştir.